

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

a

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Porozvodová péče na Českokrumlovsku

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

Vypracovala:

Alena Směšná

České Budějovice, 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 25. 3. 2013

Alena Směšná

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, náměty, vedení a laskavou pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zmapování porozvodové péče o děti v regionu Českokrumlovsko. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, které se zabývají otázkami rozvodu, popisují jednotlivé formy porozvodové péče o nezletilé děti a také se zamýšlí nad významem rodiny. Praktická část je zaměřena na mapování četnosti jednotlivých forem porozvodové péče ve sledované oblasti a zjišťuje, zda se v rámci úpravy poměrů k nezletilým dětem jedná o páry sezdané či nikoli. Dále zkoumá četnost využívání institutu střídavé výchovy a také schopnost rodičů uzavřít před soudem společnou dohodu o formě porozvodové péče o děti. Při získávání těchto údajů byla použita analýza dokumentů, kvantitativní zpracování získaných dat. Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že ve sledované oblasti a ve sledovaném období bylo ve více jednáních o úpravu poměrů k nezletilým dětem rozhodováno ve prospěch matek, a to hlavně z toho důvodu, že rodiče před soudem takovou dohodu uzavřeli. Dále z výsledků vyplynulo, že ve většině případů se jednalo o sezdané rodiče nezletilých dětí. Současně bylo zjištěno, že o úpravu poměrů žádaly převážně matky.

Klíčová slova: rozvod, rodina, manželství, péče

Abstract

The goal of this bachelor's work is a mapping of a custody of children in the Cesky Krumlov region. Theoretical part is divided into three chapters that concern a matter of divorce, describe particular forms of custody of underaged children and reflects a family importance. Practical part is focused on a mapping of frequency of particular forms of custody in a monitored region and tries to find out whether within the scope of relationship adaptation it considers married couples or not. It also inquires into a frequency of usage of an institution of an alternative care and ability of parents to conclude an agreement concerning a form of a custody. An analysis of documents, a quantitative data processing was used to obtain such datas. As emerged from the results of the research in the monitored region and period the most proceedings concerning the adaptation of relations towards the underaged children were found for mothers mainly because most of the parents made such an agreement before the trial itself. It concerned mainly married parents of underaged children. I was also found out that in most cases mothers were those who applied for an adaptation of relations towards the underaged children.

Keywords: divorce, family, marriage, custody

Obsah

Úvod.....	8
1 Současný stav řešené problematiky.....	9
1.1 Porozvodová péče o děti	10
1.1.1 Typy porozvodové péče.....	10
1.1.1.1 Svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče	10
1.1.1.2 Střídavá výchova.....	12
1.1.1.3 Společná výchova.....	13
1.1.1.4 Výchova jiné fyzické osoby	14
1.1.2 Role kolizního opatrovníka.....	14
1.1.3 Vyživovací povinnost	15
1.1.4 Porozvodové konflikty.....	16
1.2 Rozvod	18
1.2.1 Právní úprava	20
1.2.2 Rozvod sporný a nesporný.....	21
1.2.3 Možnosti pomoci při rozvodu.....	23
1.2.3.1 Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.....	23
1.2.3.2 Rozvodové poradenství.....	24
1.2.3.3 Mediace	24
1.2.3.4 Oddělení sociálně-právní ochrany dítěte.....	25
1.3 Rodina	25
1.3.1 Charakteristika rodiny.....	26
1.3.2 Funkce a typy rodiny	27
1.3.2.1 Funkce rodiny.....	27
1.3.2.2 Typy rodiny	28
1.3.3 Postavení dítěte v rodině.....	29
1.3.4 Význam rodiny pro dítě	31

1.3.5	Význam matky a otce	32
2	Cíl práce a Výzkumné otázky.....	34
3	Metodika.....	36
4	Výsledky.....	37
4.1	Základní demografické údaje – Český Krumlov	37
4.2	OSPOD Český Krumlov	39
4.3	Výsledky na základě analýzy dokumentů	42
5	Diskuze	54
	Závěr	56
	Seznam použitých zdrojů.....	58

ÚVOD

Téma "Porozvodová péče na Českokrumlovsku" jsem se rozhodla zpracovat z důvodu jeho aktuálnosti. Vzhledem k vysokému počtu rodin, které se vlivem rozvodu či rozchodu rozpadají, je velká pravděpodobnost, že každý o rozvodu již něco slyšel, četl nebo dokonce sám rozvod či rozchod, buď jako přímý účastník či jako dotčené dítě, prožil.

Pracuji na městském úřadu jako sociální pracovnice na oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Na naše oddělení se dostavují rodiče (i děti), kteří procházejí složitým obdobím rozvodu či rozchodu a řeší následnou úpravu poměrů ke svým dětem, tzn. vhodnou formu péče o ně. Také jako soudem ustanovený kolizní opatrovník se pracovníci OSPOD účastní u příslušného soudu opatrovnických řízení týkajících se nezletilých dětí. Zde jsou ve většině případů při úpravě poměrů svědky schvalování předem připravených dohod rodičů. Někdy také za pomoci soudu během řízení rodiče ke své dohodě postupně dospějí. Pokud je jejich vzájemná komunikace natolik narušena, že nejsou schopni uzavřít dohodu, rozhoduje ve věci soud.

Dalším důvodem pro volbu tohoto tématu je ta skutečnost, že pro svou praktickou část bakalářské práce mám přístup k potřebným informacím z evidence dat příslušného OSPOD. Na základě získaných údajů budu mapovat počty soudních řízení na Českokrumlovsku, skončených ve prospěch matek či otců, nebo počty jednání o střídavé či společné výchově. Zda při jednání musel rozhodovat okresní soud nebo se rodiče na výchově společně dohodli, případně bylo pro rozhodnutí soudu nutno vypracovat znalecký posudek ve věci. Dalším mapovaným údajem jsou počty sezdaných a nesezdaných párů, kteří žádají soud o úpravu poměrů u svých nezletilých dětí a také počet návrhů na tuto úpravu podaných otci, matkami, oběma rodiči společně či jinými osobami.

1 SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

Úprava poměrů k nezletilým dětem je nezbytnou součástí rozhodnutí o rozvodu manželství, ve kterém se narodily děti. POLÁKOVÁ¹ uvádí, že zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině (dále jen zákon o rodině), v platném znění, upravuje právní vztahy mezi dětmi a rodiči, mezi manželi, stejně tak i poměry mezi ostatními příbuznými, i vztahy náhradní rodinné výchovy. Vztahy mezi dětmi a rodiči se vyvíjejí nepřetržitě a naplňují jejich každodenní život. Zákonná úprava zaručuje nedotknutelnost rodinných vztahů, a to za podmínky, že rodina řádně zajišťuje všechny své funkce ve vztahu k nezletilým dětem.

Tyto poměry upravuje soud, který rozhoduje o tom, komu budou děti po rozvodu nebo i do rozvodu manželství svěřeny do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jejich výživu. Někdy také soud upraví styk s druhým rodičem, kterému nebyly děti do výchovy svěřeny. V současné době je, dle zákona o rodině², v České republice několik typů porozvodové péče a možností, jak situaci po rozvodu řešit. Je možné, že se rodiče dětí před soudním jednáním sami dohodnou na typu péče o jejich nezletilé děti a soud následně jejich dohodu schválí. Nebo nejsou takové dohody schopni, a pak musí rozhodovat soud. Soud vždy přihlíží k tomu, zda uzavřená dohoda rodičů nebo samotné rozhodnutí soudu je v zájmu dětí, zda je v souladu s jejich potřebami a také zda jejich budoucí výchova bude k jejich prospěchu, tvrdí SCHMIDOVÁ³.

Další důležitou otázkou porozvodové péče je volba rodiče, který by měl péči o děti převzít. Zákon o rodině ukládá soudu při jeho rozhodování o svěřování dítěte do péče rodičů sledovat přednostně zájem dítěte, a to zejména s ohledem na jeho schopnosti, vývojové možnosti, vlohy a jeho osobnost. Dalším sledovaným hlediskem jsou životní poměry rodičů. Soud zachovává právo dítěte na oba rodiče, jejich péči a pravidelný osobní kontakt s nimi a právo nepečujícího rodiče na pravidelnou informaci o dítěti. Rovněž soud přihlédně k zázemí dítěte a jeho citové vazbě k rodiči, sourozencům, prarodičům a dalším příbuzným, výchovným schopnostem a odpovědnosti rodičů, stabilitě budoucího výchovného prostředí, schopnosti rodiče domluvit se s druhým

¹ POLÁKOVÁ, Martina. Právní rámec pro realizaci práva dítěte znát své rodiče. *Právo a rodina*. 2011, roč. 13, č. 5. ISSN 1212-866x.

² Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. §26. ISSN 1211-1244.

³ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

rodičem ohledně výchovy dítěte, k majetkovým poměrům a bytovým možnostem rodiče.⁴

Dále zákon řeší situaci, kdy ani jeden z rodičů není vhodnou osobou, která by měla nadále zajišťovat výchovu dětí, může soud dítě svěřit do výchovy jiné osoby, případně instituci.

Změny v typu výchovy, např. z důvodu změny prostředí, změny věku dítěte, dosavadního průběhu péče apod., jsou možné a v některých případech i žádoucí. Návrh k soudu na změnu výchovy mohou podat rodiče, prarodiče, jiná osoba nebo také OSPOD.

PROCHÁZKOVÁ⁵ uvádí, že je pro děti nejlepším prostředím úplná harmonická rodina. Je-li však tato rodina disharmonická, jeví se pro jejich další příznivý vývoj jako lepší prostředí rodina rozvedená. Důležitá je atmosféra této rodiny a možnost dětí stýkat se s druhým rodičem a jeho širší rodinou.

1.1 Porozvodová péče o děti

Dle § 26 zákona o rodině je důležitou součástí rozvodu stanovení péče o děti po rozvodu manželství. Komu při soudním jednání budou děti svěřeny do péče a jak častý bude styk s druhým rodičem, kterému nebyly děti svěřeny do péče, je pro vývoj dětí velmi významné (a to i pro jejich další život).

1.1.1 Typy porozvodové péče

1.1.1.1 Svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče

Soud rozhodne, kterému z rodičů bude nezletilé dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. PROCHÁZKOVÁ⁶ tvrdí, že forma svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče je nejčastější. Rodič, který má dítě ve své péči, má za něj větší právní zodpovědnost a druhý rodič se s dítětem pravidelně stýká. Styk se

⁴ Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53, s. §26 odst. 4. ISSN 1211-1244.

⁵ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁶ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

zpravidla soudem neupravuje, jen pokud se na něm nemohou rodiče sami dohodnout. Jestliže je tedy již styk soudem upraven, rozsudek obsahuje přesný výčet dní a hodin, kdy má ke styku dojít a také způsob předání dítěte, a to vždy s ohledem na jeho věk, zájmy a potřeby. Důležitým aspektem pro dítě je, aby rodič, který nemá dítě ve výchově, měl prostor podílet se na výchově svého dítěte i se všemi povinnostmi, tzn. doprovod na zájmovou činnost, školní povinnosti a další běžné nároky a úkoly.

Při volbě jednoho z rodičů, kterému svěřit dítě do výchovy soud přihlédne k několika důležitým kritériím kvality výchovných předpokladů. Zákon o rodině v § 26 vymezuje hodnotová ustanovení posuzování kvality výchovných schopností, která jsou dále doplněna převážně odborníky, např. psychology, psychiatry. Jsou uváděna následovně:⁷

- osobnost rodiče,
- vztah rodiče k dítěti,
- charakter, morálka, struktura mravních norem rodiče,
- respekt k právu dítěte stýkat se s druhým rodičem,
- vztah dítěte k rodiči,
- vzor pro vytvoření sociální (sexuální) role a identity,
- úroveň vzdělání a inteligence rodiče,
- šíře rodinného zázemí,
- kontinuita prostředí,
- hmotné zabezpečení,
- věk dítěte,
- sourozenci.

BAKALÁŘ⁸ zmiňuje možnost vypracovat pro potřeby soudu znalecký posudek ve věci, což ale není při opatrovnických řízeních tak častým jevem. Ve většině případů je krajním řešením, ke kterému soudy přistupují. Znalecký posudek bývá v těchto případech jedinou možností, jak odborně posoudit situaci v rodině.

⁷ JONÁKOVÁ, Irena. Kritéria svěření nezletilého dítěte do výchovy. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 4. ISSN 1212-866x.

⁸ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, ISBN 80-7106-157-3.

BAKALÁŘ⁹ dále poukazuje na to, že při úpravě poměrů k nezletilým dětem může dojít i k rozdělení sourozenců. Dochází k tomu však jen výjimečně. PROCHÁZKOVÁ¹⁰ uvádí, že rozdělení sourozenců je v každém případě zásadním zásahem do jejich vývoje. Pokud jde ale o situace, kdy sourozenci mají špatné vzájemné vztahy, nesnášejí se, mají osobní rivalitu a pouze spolu bojují o přízeň rodičů, neplatí zde, že jejich rozdělení by mělo být nutně špatnou volbou. Pokud dojde k rozdělení sourozenců, je třeba dbát na to, aby byly nadále pozitivně rozvíjeny jejich vzájemné vztahy.

1.1.1.2 Střídavá výchova

Institut střídavé výchovy byl zaveden do našeho soudnictví ve věcech péče o děti novelizací zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině novelou z roku 1998 s cílem zamezit usilovným sporům rodičů, vedeným proti zájmu dětí. Dle PROCHÁZKOVÉ¹¹ jde o rozdělení rodičovské péče mezi oba rodiče ve střídavém režimu, a to pobytu dítěte u matky i otce po týdnu, čtrnácti dnech a výjimečně déle. V současné době je střídavá výchova velmi diskutované téma. Při začlenění tohoto institutu do našeho soudnictví v roce 1998 byla považována za výjimečné řešení porozvodové situace ohledně úpravy poměrů k nezletilým dětem. Naopak dnes někteří její zastánci tvrdí, že by střídavá výchova měla být prioritní formou porozvodové péče o děti.

MACH a ŠMOLKA¹² tvrdí, že dle zahraničních zkušeností je nejvhodnějším intervalem pro střídavou výchovu u dětí předškolního věku týden až čtrnáct dní a u dítěte školního věku měsíc.

Dle odborníků¹³ i zde platí, že je třeba dbát na zdárný vývoj dítěte a jeho potřeby. Výhodou takového uspořádání je pravidelný a maximální kontakt dítěte s oběma rodiči. Podmínkou pro svěřením dítěte do střídavé výchovy je, že rodiče musí být schopni

⁹ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, ISBN 80-7106-157-3.

¹⁰ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011, ISBN 978-809-0492-004.

¹¹ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011, ISBN 978-809-0492-004.

¹² MACH, Jan a Petr ŠMOLKA. *Když vás trápí někdo blízký: [partnerské a rodinné vztahy a jejich krize]*. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-717-8337-4.

¹³ MOTEJL, Otakar et al.. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007.

vzájemné komunikace, měli by prosazovat stejné výchovné postupy a také i dítě by mělo mít v tomto režimu dostatek místa pro svůj rozvoj.

Dle ŠMOLKY¹⁴ se uskutečňuje střídavá výchova v zemích, kde bývá vcelku obvyklá, převážně v rodinách rodičů schopných domluvy. Tato schopnost poskytuje dětem vhodnější podmínky pro jejich zdárný vývoj, než u rodin, kde nelze k dohodě dojít. V rodině, kde selhalo partnerství, poskytuje, dle těchto zkušeností, střídavá výchova klidnější rozchod partnerů a oběma rodičům zaručuje podílet se stejnou měrou na výchově dětí. Není pak nutné dohadování, u koho z rodičů má dítě po rozvodu žít.

Pro děti školního věku je také důležité, aby zůstala zachována docházka do stejné školy a možnost pokračování v mimoškolních aktivitách. Dle PROCHÁZKOVÉ¹⁵ je diskutabilní také střídání prostředí bydlení, s ohledem na věk dítěte a jeho psychiku. Pro dítě, které špatně snáší změny, by nemusela být forma střídavé výchovy vhodná. Původní myšlenka této formy péče o děti byla, že děti by prostředí domova měnit neměly, ale jsou to právě rodiče, kteří by k dětem docházeli v pravidelných soudem stanovených intervalech.

POTMĚŠIL¹⁶ upozorňuje na to, že v případech, kde mezi bývalými partnery docházelo k domácímu násilí, je forma střídavé péče naprosto nevhodná. V těchto případech se nejedná o zájem dítěte, ale o intenzivní potřebu pachatele domácího násilí o udržení kontroly a nadvlády nad bývalou partnerkou. Dítě se stává nástrojem manipulace a často je i nabádáno k napadání a kritice bývalé partnerky.

NOVÁK¹⁷ uvádí, že institut střídavé výchovy stále zaujímá malou část z celkového objemu všech možných variant porozvodového uspořádání poměrů k nezletilým dětem.

1.1.1.3 Společná výchova

O institutu společné výchovy PROCHÁZKOVÁ¹⁸ tvrdí, že může být pro dítě vhodný v případě, kdy rodiče po rozvodu manželství mají stále společné bydlení, oba mají

¹⁴ ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena - návod k použití*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8911-9.

¹⁵ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

¹⁶ POTMĚŠIL, Jan. *Názory odborníků na střídavou péči. Asociace neúplných rodin* [online]. 2011 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/nazory-odborniku-na-stridavou-peci>.

¹⁷ NOVÁK, Tomáš. Problematické představy o střídavé výchově dítěte po rozvodu. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. ISSN 1212-866x.

schopnost se o dítě postarat a také jsou ochotni vzájemné domluvy. Musí být schopni domluvy nejen ohledně výchovy dítěte, ale také hrazení jeho potřeb, zejména nákladů na mimoškolní aktivity, obuv, oblečení aj.

Podle JONÁKOVÉ¹⁹ je společná péče pro děti výhodou, neboť mají ve svém životě přítomny oba rodiče, mohou se na ně kdykoli obrátit a pomáhají jim, dle rozdílnosti pohlaví, při zvládání různých životních situací. Otcové si zároveň udržují díky střídavé či společné péči intenzivní a kvalitní kontakt s dětmi.

MACH a ŠMOLKA²⁰ uvádějí, že v praxi neznamená společná výchova obou rodičů rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče jednoho rodiče. Rozhodnutí soudu je postavené na dohodě rodičů o společné výchově.

1.1.1.4 Výchova jiné fyzické osoby

Zákona o rodině v § 26 uvádí, že při rozhodování o formě porozvodové úpravy poměrů k nezletilým dětem přihlíží soud k osobnosti obou rodičů a jejich rodičovským kvalitám. Tento zákon v § 45 dále stanovuje, že pokud není ani jeden z rodičů vhodnou a způsobilou osobou k výchově svých nezletilých dětí a vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud dítě svěřit do péče jiné fyzické osoby než rodiče. Tato osoba by měla poskytovat záruku řádné výchovy dítěte, měla by mít prázdný rejstřík trestů a dobrou pověst ve své obci a se svěřením dítěte do své výchovy souhlasit. Při volbě vhodné osoby dává soud obvykle přednost příbuznému dítěte.

1.1.2 Role kolizního opatrovníka

Dle § 37 odst. 1 zákona o rodině nemůže žádný z rodičů zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí týchž rodičů.

¹⁸ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

¹⁹ JONÁKOVÁ, Irena. Kritéria svěření nezletilého dítěte do výchovy. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 4. ISSN 1212-866x.

²⁰ MACH, Jan a Petr ŠMOLKA. *Když vás trápí někdo blízký: [partnerské a rodinné vztahy a jejich krize]*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8337-4.

Odstavec 2 téhož zákona stanoví, že nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat.

Dle BAKALÁŘE²¹, pokud rodiče požádají soud o úpravu právních poměrů ke svým nezletilým dětem, ustanoví příslušný soud usnesením kolizního opatrovníka ve věci, většinou místně příslušný OSPOD, který při tomto jednání hájí zájmy nezletilých dětí. Tímto se OSPOD stává právoplatným účastníkem řízení, neboť rodiče jsou při jednání v kolizi a zájmy dětí hájit nemohou.

V rámci vymezené činnosti OSPOD na žádost soudu provádí:

- šetření v rodině dítěte, v jeho bydlišti, zajistí zprávy školy, pediatra, získává informace o rodině dítěte,
- vypracuje zprávu o bytových, sociálních a majetkových poměrech rodičů,
- provede pohovor s dotčeným nezletilým dítětem, neboť to má právo dle § 8 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí vyjádřit ve věci svůj názor,
- dle § 8 odst. 3 téhož zákona má dítě právo na informace o všech závažných věcech jeho osoby se týkající, a to s ohledem na jeho věk,
- poskytuje rodičům informace v jejich složitém životním období a nabízí poradenskou činnost.

1.1.3 Vyživovací povinnost

Při úpravě právních poměrů k nezletilým dětem soud také upraví vyživovací povinnost rodičů k těmto dětem. Dle ustanovení § 26 odst. 1 zákona o rodině by měl soud určit, jak má každý z rodičů na výživu dítěte přispívat. V soudní praxi se ale určuje konkrétní částka výživného pouze rodiči, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy. Pokud probíhá řízení ohledně více dětí, určuje se částka výživného na každé z dětí samostatně. Při rozhodování soud bere v úvahu i vyživovací povinnost druhého z rodičů. Dle zákona

²¹ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha 2: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

o rodině musí rodiče plnit vyživovací povinnost k dětem do té doby, než ty jsou schopny samy se žít. Každé dítě má právo žít na stejné úrovni jako jeho rodiče. Při určování výživného proto soud přihlíží k majetkovým poměrům rodičů, k jejich schopnostem a možnostem a v neposlední řadě i k odůvodněným potřebám dětí a jejich věku. Také zkoumá, zda se povinný rodič bez závažného důvodu dobrovolně nevzdal výhodnějšího zaměstnání nebo majetkového prospěchu či nepodstupuje nevhodná majetková rizika. Pokud to možnosti povinného rodiče dovolují, je možné považovat za odůvodněné potřeby dětí i tvorbu jejich úspor. Toto výživné je pak zasíláno na účet, který je dítěti založen a slouží k zajištění přípravy na budoucí povolání. Výživné na nezletilé děti lze přiznat až tři roky zpětně ode dne zahájení soudního řízení.

1.1.4 Porozvodové konflikty

PROCHÁZKOVÁ²² tvrdí, že po špatně zvládnutém rozvodu manželství či rozchodu rodičů často přetrvávají mezi rodiči konflikty. Do těchto konfliktů jsou nezdůvěřivě zatahovány i děti, které jsou následně tímto chováním rodičů stigmatizovány a znevýhodněny do dalšího života. SCHMIDOVÁ²³ také uvádí, že rozchod rodičů významně zasahuje do života dítěte, a proto je třeba v jeho průběhu dodržovat některá pravidla rodinných vztahů. BAKALÁŘ²⁴ zdůrazňuje, že rozpad vztahu, kde jsou děti, je ztrátou pro všechny zúčastněné. Dále uvádí, že dítě vždy špatně vnímá situaci v rodině, kdy se jeho nejbližší a nejmilejší lidé nemají rádi. Jejich hádky, vzájemná nenávisť a urážky v něm vzbuzují nejistotu, napětí a úzkost. Je nutné zachovat si vědomí, že s rozvodem či rozchodem nekončí rodičovské povinnosti. I po rozvodu by měl otec stejně jako matka dál plnit svou roli, která je v životě dítěte velmi důležitá. Rodič má odpovědnost za další příznivý vývoj svého dítěte a měl by i nadále uspokojovat jeho potřeby. A potřeba obou rodičů je pro dítě zásadní.²⁵

²² PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

²³ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

²⁴ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

²⁵ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

PROCHÁZKOVÁ²⁶ mezi typické porozvodové konflikty řadí popouzení dítěte proti druhému rodiči, někdy se stává, že tak jednají navzájem – popouzejí dítě proti sobě. Ať již přímo či nepřímo, vždy je úmyslem snížit důležitost druhého rodiče. Dítě se tak stává předmětem manipulace, trestem pro druhého rodiče, zdrojem moci, peněz a majetku nebo potvrzením vlastní důležitosti. Často jsou pak tímto jednáním naplněna kritéria syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte tzv. CAN. Dítě je psychicky týráno, vystavováno pocitu strachu, tísně a nejistoty, které má pro něj dalekosáhlé následky.

Mezi časté porozvodové konflikty patří dle PROCHÁZKOVÉ²⁷ omezování stanoveného styku jednoho rodiče s dítětem, které jde ruku v ruce s popouzením. Příčiny jsou obdobné jako u výše uvedeného samotného popouzení. Způsobů, jak styk neuskutečnit, je mnoho. Začíná to znepríjemněním při předávání dítěte druhému rodiči či naplánování atraktivnějšího programu pro dítě v době, kdy má trávit čas s druhým rodičem. Setkáváme se také s kupováním dětí, kdy dítě dostane drahé dárky, které mu druhý rodič nechce či nemůže pořídit. Časté bývá i nachlazení, nevolnost či rýma u dětí v době, kdy má trávit čas s druhým rodičem. Následky takového jednání jsou pro dítě velmi závažné, neboť dochází k oslabení či ztrátě vztahu s druhým rodičem. Jedná se o syndrom zavrženého rodiče tzv. PAS, kdy je dítě systematicky programováno, je mu vštepována kritika a odpor k druhému rodiči. Některé děti jsou pak k rodiči odmítavé a nenávislné. Pro jeho emocionální a psychosociální vývoj jsou pak následky takového působení často závažné.

K dalším porozvodovým konfliktům patří neplnění soudem stanovené vyživovací povinnosti ke svým dětem. Oprávněný rodič je pak nucen vyhledat pomoc OSPOD, který se snaží povinného rodiče kontaktovat a na tuto povinnost ho upozornit. Nebo sepiše oznámení o nehrazení stanoveného výživného na policii, která pak dle potřeby zahájí trestní stíhání povinného rodiče. Další možností oprávněného rodiče je podání návrhu k soudu na výkon rozhodnutí (exekuce), a to na finanční prostředky či majetek neplaticího rodiče.

²⁶ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

²⁷ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

1.2 Rozvod

Dle zákona o rodině je jedním ze způsobů zániku manželského svazku jeho rozvod. SCHMIDOVÁ²⁸ uvádí, že v naší společnosti je tento způsob zániku manželství stále častějším jevem. Jsme více tolerantní vůči rozvedeným párům, které již nejsou svým stavem stigmatizovány, ale jsou zcela akceptovány. Vysokou míru rozvodovosti v České republice řadí ke skandinávským zemím, Rusku, pobaltským státům, Velké Británii a Německu. Naopak tvrdí, že nejnižší intenzita rozvodovosti je především v Itálii, Španělsku a Polsku, které mají silnou katolickou tradici.

SCHMIDOVÁ²⁹ řadí rozvod manželství mezi nepříjemné a zátěžové situace, které zasáhnou nejen rozvádějící se partnery, ale hlavně jejich nezletilé děti, kterých se okolnosti rozvodu bezprostředně dotýkají a významně ovlivňují jejich život.

POLÍVKA et al.³⁰ vidí hlavní příčiny rozvodu v tom, že manželství uzavírají lidé po krátké známosti z důvodu těhotenství partnerky. Dalším faktorem jsou rozdílné názory manželů na fungování svazku a na manželství samotné či odlišnost socioekonomického původního prostředí manželů. Dalšími podněty pro rozvod je různé vnímání důležitosti manželského svazku, partnerská nespokojenost v něm, či špatně prožité minulé manželství. Manželé pocházející z původních neúplných či patologických rodin nebo vyrůstali v ústavním zařízení, mají k rozvodu manželství větší tendence.

KATRŇÁK³¹ k problematice rozvodu uvádí, že v průběhu minulých 20 let se zvláště mladí Češi stále více ztotožňují s individualistickými hodnotami a dávají přednost vlastní svobodě a realizaci před životem ve svazujícím manželství. Tvrdí, že pokud u nich nastane pocit nespokojenosti se životem v manželství a rodině, cítí se spoutaní a omezovaní, bez problémů přistoupí k rozvodu. Manželství hodnotí jen podle své vlastní spokojenosti v něm.

²⁸ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

²⁹ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

³⁰ POLÍVKA, Jan, Josef DOLISTA a Ludvík DŘÍMAL. *Povídání o manželství: [psychologická a teologická perspektiva]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-719-2245-5.

³¹ KATRŇÁK, Tomáš. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

Statistické údaje³² z roku 2011 uvádějí jako nejčastější příčiny rozvratu manželství rozdílnost povah partnerů, jejich zájmů a názorů. Uvedené kategorie byly důvodem pro rozvod manželství u téměř 89 % párů.

Děti si během svého života vytvářejí ke svým rodičům silné citové pouto a rozvod jejich nejbližších osob je staví do situace, kterou nechtějí a nemohou ji nijak ovlivnit. Rozvodem tyto získané vazby a vztahy nekončí a končit by neměly ani rodičovské role a povinnosti. To vyžaduje značnou míru spolupráce obou rodičů, kteří musí vzájemně komunikovat a řešit potřeby svých společných dětí. PLAŇAVA³³ definuje funkční systém (rodinu a manželství) jako schopnost bezproblémového a žádoucího chodu, který je nutný k plnění daných úkolů a poslání tohoto systému. Potíže se objevují tam, kde něco nefunguje, není v součinnosti. Tam je pak potřeba vyvinout nezbytné úsilí k znovuvvedení systému do chodu.

NOVÁK³⁴ uvádí ve svém článku *"Rozvod a smrt rodiče - lze porovnat míru stresu?"* výsledky výzkumu vlivu negativních rodinných situací u žáků základních škol z 90. let 20. století podle M. Stoppardové:

Tab. č. 1: Stupnice obtížných životních situací

Obtížné životní situace	Bodový rozsah
Úmrtí rodiče	100 bodů
Rozvod rodičů	73 bodů
Rozchod rodičů	65 bodů
Časté služební cesty rodiče	65 bodů
Vlastní nemoc či zranění	53 bodů
Nový sňatek rodiče	50 bodů
Rodič propuštěn ze zaměstnání	47 bodů
Usmíření rodičů	45 bodů
Nástup matky do zaměstnání	45 bodů
Změna zdravotního stavu člena rodiny	44 bodů
Těhotenství matky	39 bodů

Zdroj: upraveno NOVÁK³⁵

³² Rozvodovost. Český statistický úřad [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

³³ PLAŇAVA, Ivo. *Spolu každý sám: v manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998, 218 p. Edice Psychologie P, 9. sv. ISBN 80-710-6292-8.

³⁴ NOVÁK, Tomáš. Rozvod a smrt rodiče - lze porovnat míru stresu?. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 3. ISSN 1212-866x.

³⁵ NOVÁK, Tomáš. Rozvod a smrt rodiče - lze porovnat míru stresu?. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 3. ISSN 1212-866x.

Dle MATĚJČKA a DYTRYCHA³⁶ má rozvod dvě různé strany, které zasahují do života rodiny. Na jedné straně má zabránit dlouhotrvajícím konfliktům v rodině, a proto většina zemí podporuje rozvodové zákony, na straně druhé sebou rozvod přináší negativní důsledky projevující se do různých oblastí života.

Jak tvrdí SCHMIDOVÁ³⁷, aby byl rozvod pro všechny zúčastněné co nejméně bolestný, musí dojít pouze k rozdělení partnerství nikoli rodičovství.

1.2.1 Právní úprava

Podmínky rozvodu manželství jsou v našem právním řádu zakotveny v zákoně o rodině. Tento zákon ve své třetí hlavě upravuje vztahy mezi manželi. Říká, že muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti. Manželé jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. O záležitostech rodiny rozhodují manželé společně. Manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění. Rozvodem manželství výše uvedená práva a povinnosti zanikají. Změny nastávají také ve společném jmění manželů a v podmínkách ohledně dědění. Rozvedený manžel přestává být dědicem ze zákona a může po rozvedeném manželovi dědit pouze závětí.³⁸

Základní podmínkou pro rozvod manželství je dle § 24 zákona o rodině trvalé a hluboké rozvrácení manželství, u kterého nelze očekávat obnovení manželského soužití. Jestliže však manželé spolu nežijí po dobu delší než tři roky, soud manželství rozvede. Situaci vždy posoudí soud, který jednání o rozvodu manželství zahajuje na návrh jednoho z manželů.

³⁶ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada, 1999. ISBN 8071698970.

³⁷ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

³⁸ Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. ISSN 1211-1244.

1.2.2 Rozvod sporný a nesporný

Současná právní úprava v České republice nabízí několik způsobů rozvodu manželství. Pokud se manželům podaří uzavřít dohodu o právních poměrech ke svým nezletilým dětem, kterou schválí soud, dohodu o bydlení po rozvodu, dohodu o vypořádání majetku a druhý z manželů se k návrhu na rozvod připojí, mluvíme o tzv. nesporném rozvodu.

Druhou možností je rozvod sporný, kdy jeden z manželů nesouhlasí s návrhem druhého manžela na rozvod manželství, nebo se nedohodnou o úpravě poměrů k nezletilým dětem. V tomto případě bude soud zjišťovat příčiny rozvratu manželství. Pokud již rodiče dojdou k rozhodnutí ukončit své manželství, je ještě potřeba zvolit konkrétní typ rozvodu.³⁹

Jestliže jsou jejich vztahy urovnané a umožňují jim jít cestou nesporného rozvodu, je zapotřebí splnit několik podmínek dle § 24 zákona o rodině. Jedná se o tyto podmínky:

- manželství trvalo alespoň jeden rok

tyto údaje jsou zjistitelné z oddacího listu manželů, který předloží soudu jako listinný důkaz

- manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí

tato skutečnost není nijak do hloubky zkoumaná, soud ji zjistí výsledkem účastníků, kteří se na ní shodnou

- k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí

druhý z rodičů se může k návrhu připojit písemně; pokud se stane, že žaloba na rozvod manželství je podána bez vědomí druhého manžela, ten může svůj souhlas vyslovit v průběhu řízení či při samotném jednání

- manželé předloží soudu písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost

dohody je třeba předložit soudu nejpozději v den jednání

³⁹ Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. ISSN 1211-1244.

- předloží pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu

Při splnění výše uvedených podmínek soud manželství rozvede a nezkoumá příčiny rozvratu manželství. Nesporný rozvod je pro ukončení rozvodových sporů nejrychlejší, nejefektivnější a nejméně zatěžující. Je ukončen v řádech několika měsíců.⁴⁰

Jestliže jeden z rodičů s návrhem na rozvod manželství nesouhlasí, jedná se o sporný rozvod dle § 24 zákona o rodině. SCHMIDOVÁ⁴¹ varuje, že v těchto případech se jedná o spory časově i finančně náročné. Pokud se jedná o rozvod manželství, v němž se narodily děti, musí nejprve dle zákona o rodině § 26 proběhnout u soudu řízení o úpravě poměrů k těmto dětem. Následně pak při rozvodovém jednání probíhá důkazní řízení.

„Ten, kdo navrhuje rozvod, musí prokazovat, že manželství je tak hluboce a trvale rozvráceno, že není předpoklad obnovení manželského soužití. Druhý z manželů je zpravidla ještě před konáním soudního jednání vyzván soudem, aby se k návrhu na rozvod písemně vyjádřil. Oba musí navrhnout na podporu svých tvrzení důkazy.“⁴²

Zákon pamatuje ještě na tzv. rozvod ztížený, kdy soud nevyhoví návrhu na rozvod manželství, se kterým nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství převážně nepodílel, a byla by mu rozvodem způsobena závažná újma a mimořádné okolnosti ukazují na zachování manželství. Jedná se o ojedinělé případy, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, nepodílel se na jeho rozvratu a rozvodem by mu byla způsobena závažná újma. Jde například o osoby vážně nemocné, závislé na pomoci jiných osob a hrozily by jim velké životní problémy. Jestliže manželé spolu déle než tři roky nežijí, jsou splněny i další podmínky § 24 zákona o rodině, tak i takové manželství soud nakonec rozvede. Není možné a bylo by i nerozumné nutit někoho setrvat v manželství proti jeho vůli. Jednalo by se pouze o formální svazek, který by pozbyl základní funkce a původní smysl manželství.⁴³

⁴⁰ Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. ISSN 1211-1244.

⁴¹ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁴² SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8906-2.

⁴³ Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53, s. §24b. ISSN 1211-1244.

1.2.3 Možnosti pomoci při rozvodu

LACINOVÁ a ŠKRDlíKOVÁ⁴⁴ připomínají, že rozchod je obdobím nesmírně emočně vypjatým a náročným na zvládnutí. Obzvláště děti potřebují v tomto období vědět, že mají jistotu ve svých rodičích, že rodiče jsou vyspělé a zralé osobnosti.

Rozvod je dnes již poměrně častým jevem ukončení manželství. SCHMIDOVÁ⁴⁵ uvádí, že vlivem rozvodu či rozchodu partnerství se rozpadá téměř polovina rodin. Dále upozorňuje na to, že rozvod je velice psychicky náročná situace, kdy stres, který přináší, se může stát příčinou vážnějších onemocnění. Nebezpečí špatně zvládnutého rozvodu bez odborné pomoci vidí hlavně v možnosti poškození vztahu k dětem i budoucího partnerského života. Z těchto důvodů je proto důležité být na takové životní rozhodnutí dobře připraven a mít potřebné informace. Je známo, že v zahraničí lidé běžně využívají služeb institucí zabývajících se rozvodovou problematikou a využívají odborných rad různých poraden, psychologů a terapeutů. V České republice se lidé těmto službám stále brání a považují je mnohdy za zbytečné. Mají představu, že mašinérii rozvodu zvládnou sami, aniž by oni či jejich děti utrpěli jakoukoli vážnější újmu. Svou situaci se snaží řešit pomocí svých známým či přátel, kde hledají povzbuzení a podporu. Málokdy se stává, že ale právě tito „rádci“ jsou emočně nezaufatí a tak jejich podpora je pouze jednostranná a tudíž nemá dlouhodobější účinek.⁴⁶

1.2.3.1 Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Tyto poradny poskytují účinnou pomoc při řešení aktuální situace, týkající se náročného životního období jednotlivců, partnerských párů, manželů či rodin. Poradce se nezaměřuje pouze na individuální práci s jedincem, ale pracuje se všemi členy rodiny či s její částí, neboť vzniklé problémy se většinou netýkají pouze jednotlivce. Smyslem práce je pomoc při hledání porozumění, jak chování lidí ovlivňuje jejich okolí a snaha najít nové možnosti řešení nastalé situace. Úkolem poradenství je hlavně pomoc při

⁴⁴ LACINOVÁ, Lenka a Petra ŠKRDlíKOVÁ. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.

⁴⁵ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁴⁶ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

zvládání osobních potíží ve vztazích, při rozvodu a porozvodových potížích, manželských krizích a různých závislostí.⁴⁷

1.2.3.2 Rozvodové poradenství

Toto poradenství má dle SCHMIDOVÉ⁴⁸ svůj význam pouze pro ty páry, které se chtějí rozejít rychle a kultivovaně. Pracuje se zejména na tom, aby se partneři uměli odloučit a zároveň, pokud mají společné děti, zůstali dobrými rodiči, kteří v zájmu těchto dětí navzájem komunikují a spolupracují. Ideální je, aby manželé chodili na schůzky společně, je třeba pracovat s oběma partnery najednou, aby nevznikl dojem, že poradce umožňuje více prostoru druhému z manželů. Vztah je založen na vzájemné důvěře všech zúčastněných, na rovnosti pozic a otevřeném jednání. Pokud jeden z partnerů spolupráci odmítne, přechází poradenství na individuální práci s jedním z manželů a práce je směřována na jeho potřeby a jeho subjektivní zpracování rozvodu.

MATĚJČEK⁴⁹ k tomu uvádí, že každý z nás má své způsoby zvládání stresu a obrany a každý unese jinou tíhu zátěže. Záleží na míře tzv. frustrační tolerance, která je u každého jiná.

1.2.3.3 Mediace

Dle SCHMIDOVÉ⁵⁰ se rodinná mediace snaží cestou smíru o rychlejší a mimosoudní řešení sporu za účasti neutrální osoby, tzv. mediátora. BAKALÁŘ⁵¹ vidí úlohu mediátora ve věcech opatrovnických především v pomoci řešit spory rodičů smírnou cestou. Mediace je proces přijetí odpovědnosti rodičů za svá rozhodnutí, která se týkají dětí. Mediátor usnadňuje vzájemnou komunikaci rodičů, soustředí se na přítomnost a snaží se neřešit minulé problémy. Usiluje tím o účelné řešení problémů smírnou cestou.

⁴⁷ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁴⁸ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁴⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.

⁵⁰ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁵¹ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

Za pomoci mediátora rodiče uzavřou dohodu, např. o dětech, bydlení či majetku, která ale není právně vynutitelná. Je nutná vůle obou rodičů k plnění takto uzavřené dohody, jak uvádí SCHMIDOVÁ.⁵²

1.2.3.4 Oddělení sociálně-právní ochrany dítěte

Úloha pracovníků OSPOD při řešení rozvodových okolností vychází především ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Dle § 4 tohoto zákona sociálně-právní ochranu zajišťují:

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady,
- ministerstvo,
- úřad,
- obce v samostatné působnosti,
- kraje v samostatné působnosti,
- komise pro sociálně-právní ochranu dětí,
- další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.

Dle § 5 téhož zákona je předním hlediskem sociálně-právní ochrany zájem a blaho dítěte. Při rozvodových konfliktech poskytují pracovníci OSPOD sociální poradenství rodičům i nezletilým dětem. Podávají potřebné informace ohledně možností volby typu porozvodového uspořádání poměrů k jejich dětem, ohledně volby druhu rozvodu manželství, nabízejí využití specializovaných poraden či využití služeb různých odborníků (psychologů, terapeutů aj.).

1.3 Rodina

Jak zmiňuje SINGLY⁵³, téma rodiny je stále aktuální a stále neprozkoumané. Existuje mnoho teorií o klesajícím počtu funkčních manželství a s tím souvisejícím nárůstem rozvodů, ale i přesto je rodina nejvýznamnějším prostředím socializace člověka.

⁵² SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

Dle KATRŇÁKA⁵⁴ došlo v průběhu uplynulých 20 let k proměně demografického chování české populace, a to v důsledku výrazných politických, ekonomických a sociálních změn ve společnosti. Stoupá rozvodovost a zvyšuje se procento dětí narozených mimo manželství, klesá počet sňatků a počet narozených dětí.

UHLÍKOVÁ⁵⁵ staví vedle sebe různé definice rodiny proměňující se v čase a v souvislosti se společenským děním. Slovník jazyka českého z roku 1937 popisuje rodinu jako domov, vlast, které tvoří rodiče a děti. Rodič je specifikován jako rodič, pomnožně rodiče - matka a otec. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) definovala rodinu jako základní kámen společnosti pro její ekonomické a sociální fungování. Důležitou u ní vidí solidaritu, vzájemnou lásku a to, že poskytuje svým členům obživu, péči, identitu a osobní rozvoj. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) ve zprávě o rodině z roku 2004 zmiňuje definici rodiny jako minimálně dvougenerační soužití rodičů a dětí, které je pevné a má trvalý charakter.

1.3.1 Charakteristika rodiny

*„Rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také základní jednotkou každé lidské společnosti. Reprodukuje člověka nejen jako živočicha, zprostředkuje mu vrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina krom toho propojuje generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity“.*⁵⁶

Programy WHO, UNICEF, zaměřené na kvalitu života a zdraví, definují termín "zdravá rodina" jako rodinu, která poskytuje všem svým členům především domov, bezpečné zázemí a jistotu. Zde se cítí uvolnění a mohou být zcela přirození. Dodává svým členům velkou podporu v případě nesnází, lze v ní prožívat smutek i sdílet radost. V době

⁵³ SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 19997. ISBN 80-717-8249-1.

⁵⁴ KATRŇÁK, Tomáš. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁵⁵ UHLÍKOVÁ, Petra. Rodiče a rodina v životě dítěte. In: *Služby pro rodinu a děti*. 2011. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-041-9.

⁵⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

fungující rodině jsou rozděleny rodinné role, které jí umožňují sledování společných cílů a dodržování sdílených hodnot.⁵⁷

SOBOTKOVÁ⁵⁸ popisuje rodinný systém jako soužití několika subsystémů. Za nejdůležitější ovšem považuje subsystém manželský (partnerský), dále rodič-dítě a sourozenecký.

Úmluva o právech dítěte definuje rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, které musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti⁵⁹.

1.3.2 Funkce a typy rodiny

1.3.2.1 Funkce rodiny

PLAŇAVA⁶⁰ vidí podstatu rodiny především v naplňování jejích cílů směřujících vně rodiny, zejména zplodit a vychovat děti, zajistit potravu a mít možnost odpočinku. K tomu má dopomoci složka koexistence rodiny jako hospodaření s finančními prostředky, péče o domácnost a rozdělení rolí.

KRAUS et al.⁶¹ uvádějí, že důležitým posláním rodiny je zachování rodu, rodina plní funkci biologicko-reprodukční. Tato funkce je důležitá pro společnost, ve které rodina funguje, pro její udržení a rozvoj. Společnost by pak měla utvářet takové podmínky pro růst rodiny, aby ta byla schopna své děti vychovat jako platné členy, schopné ve společnosti fungovat.

⁵⁷ UHLÍKOVÁ, Petra. Rodiče a rodina v životě dítěte. In: *Služby pro rodinu a děti*. 2011. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-041-9.

⁵⁸ SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8559-8.

⁵⁹ Česká republika. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 1991, č. 104, částka 22.

⁶⁰ PLAŇAVA, Ivo. *Spolu každý sám: v manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998, 218 p. Edice Psychologie P, 9. sv. ISBN 80-710-6292-8.

⁶¹ KRAUS, Blahoslav a Viera POLÁČKOVÁ et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. ISBN 80-731-5004-2.

1.3.2.2 Typy rodiny

KRAUS⁶² uvádí, že rodina, která je tvořena rodiči a dětmi žijícími zpravidla v jedné domácnosti je nazývána rodinou nukleární. Rodiče nejprve vyrůstají ve své orientační rodině a poté zakládají rodinu novou, tzv. prokreační. Nukleární rodina je následně připravena plodit potomky a převzít zodpovědnost za jejich výchovu. Pokud rodina dále zahrnuje své blízké příbuzné ze strany matky a otce jako jsou prarodiče, strýce, tety a jejich děti a další příbuzné, je nazývána rodinou rozšířenou.

SINGLY⁶³ prezentuje zákonitosti současné nukleární rodiny, jimiž jsou vztahy mezi jejími členy, zejména vztahy mezi manželi. Klade důraz na význam individuální nezávislosti každého člena a na nutnost prostoru pro osobní rozvoj.

BECHYŇOVÁ et al.⁶⁴ dělí rodinu podle toho, jak je schopna plnit své funkce, a to na rodinu funkční, problémovou, dysfunkční a afunkční. Funkční rodina je rodinou ideální, neboť jsou v ní naplněny všechny dané funkce rodiny a splněny základní požadavky společnosti. Jedná se o rodinu bezproblémovou. Problémová rodina se již potýká se selháním některé z daných funkcí, ale je ještě v jejích silách situaci zvládnout, aniž by rodinu výrazně negativně ohrozila. V dysfunkční rodině dochází k vážným poruchám některých jejích funkcí, které nedokáže sama zvládnout. Její poruchy jsou tak závažného rázu, že rodina přestává plnit své zásadní poslání.

MASÁKOVÁ⁶⁵ člení rodinu na rodinu úplnou, partnerskou, neúplnou a doplněnou. Úplná rodina je připravena plně zabezpečit potřeby dětí, především potřebu citového, vztahového a stabilního prostředí, pocit bezpečí včetně splnění identifikačního procesu. Dítě má v úplné rodině, kde fungují vztahy mezi členy, možnost pozorovat role muže a ženy, učit se řešit drobné konflikty, aniž by docházelo k narušení vazeb a základních vztahů. Dále popisuje partnerskou rodinu, která je funkční jako rodina úplná, ale partneři nejsou formálně spjati do svazku. Partneři, tzn. rodiče dětí, si ve vztahu ponechávají určité množství svobody, což se odráží i při výchově dětí. Jejich pohled a přístup k partnerskému svazku může někdy vést k určité liberálnosti a rozvolněnosti

⁶² KRAUS, Blahoslav a Viera POLÁČKOVÁ et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. ISBN 80-731-5004-2.

⁶³ SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8249-1.

⁶⁴ BECHYŇOVÁ, Věra et al. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.

⁶⁵ MASÁKOVÁ, Václava. Psychologický pohled na vývoj rodiny a potřeby dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

při uplatňování výchovných metod. Rodiče přesouvají na děti větší osobní rozhodovací zodpovědnost, aniž by plně zvážili individuální vyzrálост dítěte. Tento přístup může u dítěte vyvolat pocit vnitřní nejistoty nebo naopak pocit své osobní neohroženosti při rozhodování bez ohledu na okolí. Jinou podobou takové rodiny je rodina, kde partner, například z pracovních důvodů, nežije v domácnosti dětí, ale v rodině působí jako rodič. Děti nemají pravidelný kontakt s rodičem, získávají pocit nejistoty a situací trpí. Důsledkem takové výchovy může být pro dítě převzatý model nezodpovědných osobních vztahů v jejich dospělosti, který dítě bude opakovat bez pochopených souvislostí z dětství.

Další formou jsou dle MASÁKOVÉ⁶⁶ neúplné rodiny, které vznikají rozvodem rodičů, úmrtím jednoho z rodičů nebo rozhodnutím matky o neurčení otcovství k dítěti. Zde je pak důležitá osobnost pečujícího rodiče, který musí dětem zajistit stabilní citové zázemí a dostatek kontaktu jak se širší rodinou, tak s okolím, aby dětem umožnil pozorování partnerského chování, které se doma nevyskytuje.

Z těchto forem rodin pak většinou vzniká další forma, a to rodina doplněná. Do neúplné rodiny přichází nový partner a zaujímá pozici chybějícího rodiče. Do nové rodiny vstupuje se svými plány a představami o tom, jak má rodina fungovat a musí je skloubit s již zaběhnutým rytmem rodiny. To zpravidla přináší spoustu nových situací a vyžaduje nutnou dávku trpělivosti.

1.3.3 Postavení dítěte v rodině

Stejně jako jsou daná práva a povinnosti rodičům nezletilých dětí, tak i děti mají svá nezcizitelná práva a stanoveny určité povinnosti. Rodinné vztahy upravuje soubor právních norem, jehož základem je zákon o rodině. Tento zákon je vydán roku 1963, postupem doby byl novelizován a je v souladu s Úmluvou o právech dítěte a ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., Listinou základních práv a svobod.

Dle Úmluvy o právech⁶⁷ dítěte je:

⁶⁶ MASÁKOVÁ, Václava. Psychologický pohled na vývoj rodiny a potřeby dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁶⁷ Česká republika. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 1991, č. 104, částka 22.

- v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí děti vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění,
- dítě má právo znát oba své rodiče a právo na jejich péči,
- rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte,
- rodiče nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí při tom být zájem dítěte,
- stát činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě,
- rodiče nebo jiné osoby, které se o dítě starají, nesou v rámci svých schopností a finančních možností základní odpovědnost za zabezpečení životních podmínek nezbytných pro rozvoj dítěte.

Dle Listiny základních práv a svobod⁶⁸ je:

- rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona, zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena,
- děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva,
- péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Zákon o rodině⁶⁹ říká, že:

- rodiče jsou povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,

⁶⁸ Česká republika. Usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD č. 2/1993. In: *sbírka zákonů*. Praha, 1992, částka 1/1993.

⁶⁹Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. ISSN 1211-1244

- dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, je povinno podle svých schopností jim pomáhat. Je dále povinno přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem, popřípadě majetek, kterého lze použít pro společné potřeby rodiny,
- dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat,
- vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit,
- dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů,
- děti, které jsou schopny samy se živit, jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže toho potřebují.

Děti mají právo na ochranu, pomoc, péči rodičů a uspokojování svých potřeb. Předním hlediskem rodičů ve výchově svých dětí by tudíž měl být zájem a blaho dítěte.

1.3.4 Význam rodiny pro dítě

UHLÍKOVÁ⁷⁰ vidí význam rodiny pro dítě především v jejím působení na jeho sebepojetí a sebehodnocení, předává dítěti kulturní zvyky a tradice, mateřský jazyk, hygienické návyky, způsoby chování, oblékání, poskytuje dítěti sociální status, příslušnost k určité vrstvě. Tím je rodina důležitá při působení na dítě, utváření jeho osobnosti, ať kladně či záporně. Vždy záleží na dynamice rodiny a genetické výbavě dítěte.

Dle NAKONEČNÉHO⁷¹ probírá v rámci rodinné výchovy tzv. primární socializace, která je daná kulturními zvyky společnosti. Cílem rodinné výchovy je uvedení dítěte do příslušného kulturního prostředí a poskytnutí mu příslušných informací, aby se lépe orientovalo v daném prostředí a zvyklostech.

Není lehké správně a nenásilně vychovávat, ovlivňovat a utvářet osobnost dítěte, ale je to základní právo rodičů i dětí.

"Na rodinu pohlížíme jako na malou sociální skupinu, jejíž základní charakteristikou je vzájemná součinnost všech jejích jednotlivých členů. Ti jsou navzájem spjati řadou

⁷⁰ UHLÍKOVÁ, Petra. Rodiče a rodina v životě dítěte. In: *Služby pro rodinu a děti*. 2011. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-041-9.

⁷¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.

*vztahů, mezi nimiž vztahy citové zaujímají dnes nepochybně přední místo. Poněvadž každý člen rodiny, kojenci počínaje a prababičkami konče, je osobností, tj. svým způsobem jedinečnou, originální, svébytnou bytostí, je i rodina, kterou tvoří, nutně také individuálním, originálním, neopakovatelným společenským organismem."*⁷²

1.3.5 Význam matky a otce

V ustanovení zákona o rodině se v § 50a uvádí, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Otcem dítěte je dle § 51 manžel matky nebo dle § 52 muž, jehož otcovství bylo určeno shodným prohlášením rodičů před matričním úřadem nebo soudem.

Role matky a role otce v rodině s dítětem jsou rozdílné, ale neznamená to, že by byla jedna více či méně důležitá. Výchova potomka je záležitostí obou rodičů, proto by se neměly jejich rodičovské role oddělovat. Nelze být matkou bez přispění otce a nelze být otcem bez náležité spolupráce matky. Stejně jako u většiny živočišných druhů, tak i u lidí musí být k početí společného potomka dva, samec a samice, muž a žena.

Význam ženy vidí LHOTÁK⁷³ především v jejím zájmu o vnitřní fungování rodiny, v udržování vzájemných láskyplných a všehápacích vztahů. Svou péčí, laskavostí a empatií uspokojuje fyzické a citové potřeby příslušníků rodiny. Muž se naopak stará o vztah rodiny k vnějšímu prostředí. Zajišťuje převážně společenskou funkci rodiny.

*"Pro citový a sociální vývoj dítěte je třeba, aby mělo ve své bezprostřední blízkosti vzory životní role mužské a ženské. To je podmínkou pozdější mužské identity u chlapců a ženské identity u dívek. Jsou-li matka nebo otec s dítětem jen sami a mají-li dítěti přinést dost podnětů jak z mužského, tak ženského světa, nutně musí překročit meze své role podle pohlavní příslušnosti. Žádalo by se od nich, aby vystupovali ve dvou podobách či vydáních."*⁷⁴

⁷² MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.

⁷³ LHOTÁK, Radim. Role muže v rodině. In: *Zvědavec* [online]. 2011 [cit. 2012-09-07]. Dostupné z: <http://www.zvedavec.org/komentare/2011/08/4523-role-muze-a-zeny-v-rodine.htm>.

⁷⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.

BAKALÁŘ⁷⁵ uvádí, že kvalitní otcové jsou zárukou pro kvalitní výchovu dětí a potažmo i budoucích generací. Pokud takoví otcové nebudou, doplatí na to všichni naši potomci.

Tab. č. 2: Role podle Plaňavy

Ženská role od žen se očekává, případně připouští, jsou-li:	Mužská role od mužů se očekává, případně připouští, jsou-li:
orientované na domov a děti	ambiciózní, soutěživí, podnikaví, průbojní, orientovaní na svět
vřelé, laskavé, jemné, něžné	klidní, stabilní, neemotivní, realističtí
ohleduplné, taktní, soucitné; uvědomují si pocity druhých	silní a vyhranění, houževnatí a neústupní, rázní
náladové, přecitlivělé, temperamentní, vzrušitelné, emocionální, subjektivní,	agresivní, siláčtí, rozhodní, dominantní, objektivní, logičtí
stěžující si, nelogické	nezávislí, spoléhající se na sebe
slabé, bezmocné, křehké, emočně zranitelné	drsní, strozí, nelítostní, krutí
submisivní, povolné, závislé	autokratičtí, rigidní, arogantní

Zdroj: upraveno PLAŇAVA⁷⁶.

Obě rodičovské role jsou tudíž nezaměnitelné a neztotožnitelné a společným fungováním matky a otce v rodině se tvoří zdravá a plně funkční rodina. Rodiče jsou svým dětem příkladem a vzorem, ve výchově se doplňují, respektují se a tím nastaví svým dětem model, který budou žít a samy předávat v nově založené rodině.

⁷⁵ BAKALÁŘ, Eduard, Olga NYTROVÁ a Václav STRACHOTA. *O čem sní muži, aneb jak to vidí otcové*. Praha: Beta Books, 2005, Beletrie (Alfa Publishing). ISBN 80-868-5124-9.

⁷⁶ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-723-9039-2.

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem bakalářské práce je zmapování forem porozvodové či porozchodové péče rodičů o nezletilé děti, které jsou využívány na Českokrumlovsku. V současné době nabízí Česká republika rodičům nezletilých dětí několik možností volby typu úpravy poměrů, a to možnost svěřením nezletilého dítěte do výchovy jednoho z rodičů, do společné výchovy obou rodičů, do střídavé výchovy nebo do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Cílem je zjistit počty forem právní úpravy poměrů ve sledované oblasti a porovnat, které typy výchovy jsou využívány nejvíce. V této souvislosti je cílem i zjistit, jak je využívána možnost institutu střídavé výchovy, která byla do zákona o rodině zavedena v roce 1998 s úmyslem zamezit rodičovským sporům a chránit tak právo dětí na péči obou rodičů. Dále zmapovat, jak často dochází k rozdělování sourozenců a v kolika případech musel být pro potřeby okresního soudu vypracován znalecký posudek ve věci. Při shromažďování údajů je též zjišťováno, zda rodiče, kteří žádají soud o úpravu poměrů k nezletilým dětem, jsou sezdaní či nikoli, kdo z rodičů svůj návrh k soudu podal a do jaké míry jsou rodiče schopni uzavřít před soudem dohodu.

Vzhledem k výše uvedenému cíli byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

Jaké formy porozvodové či porozchodové péče rodičů o nezletilé děti jsou využívány na Českokrumlovsku a v jakém rozsahu? – v rámci této otázky bude blíže vyhodnocena střídavá péče, neboť jde o téma, které je v současné době velmi aktuální a velmi často zmiňované.

Jaká je forma rodiny, která řeší úpravu poměrů k nezletilým dětem (zda jsou rodiče, kteří žádají soud o úpravu poměrů k nezletilým dětem, sezdaní či nikoli)?

Jak často dochází mezi rodiči k dohodě o úpravě poměrů k nezletilým dětem?

Kdo z rodičů podává návrh o úpravu poměrů k nezletilým dětem a v jakém rozsahu?

Jak často dochází po rozvodu k rozdělování sourozenců?

V kolika případech musel být pro potřeby okresního soudu vypracován znalecký posudek ve věci?

3 METODIKA

V praktické části bakalářské práce je použita analýza dokumentů a následné kvantitativní zpracování získaných dat.

*"Analýza dokumentů je metoda sběru dat, která představuje vyhledávání vhodných dokumentů, z nichž chceme získat informace o daném jevu. Analýzu dokumentů můžeme kombinovat s jakoukoli jinou metodou získávání dat, např. s rozhovorem, pozorováním nebo ohniskovou skupinou. Vyhledané dokumenty jsou dále podrobeny obsahové analýze, jež zahrnuje jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzu dat."*⁷⁷

Pro analýzu byly vybrány spisy jednotlivých případů Městského úřadu Český Krumlov, Odboru školství sportu a mládeže, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, ve kterých se řešila soudní úprava poměrů k nezletilým dětem za období let 2007 - 2011. Spisy jsou na oddělení vedeny na nezletilé děti pod spisovou značkou Om a jsou v jednotlivých letech číselně řazeny. V evidenci orgánu OSPOD jsou spisy dětí, které mají v obvodu působnosti tohoto úřadu trvalý pobyt. Spisy obsahují rozsudek soudu o úpravě poměrů k nezletilým dětem, ze kterého byly potřebné údaje čerpány.

Do celkového počtu podaných návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem nejsou zahrnuty počty návrhů, které byly ve sledované oblasti a sledovaném období soudem zamítnuty a také ty návrhy, které byly žadateli vzaty zpět.

⁷⁷ Analýza dokumentů jako evaluační nástroj. *Adiktologie* [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/593/3884/Analýza-dokumentu-jako-evaluační-nástroj>

4 VÝSLEDKY

4.1 Základní demografické údaje – Český Krumlov

Město Český Krumlov je okresním městem v Jihočeském kraji, v jehož obvodu nedocházelo ve sledovaném období k velkým odchylkám v celkovém počtu obyvatel. V daném okrese byl k 31. 12. 2011 počet obyvatel 61333.

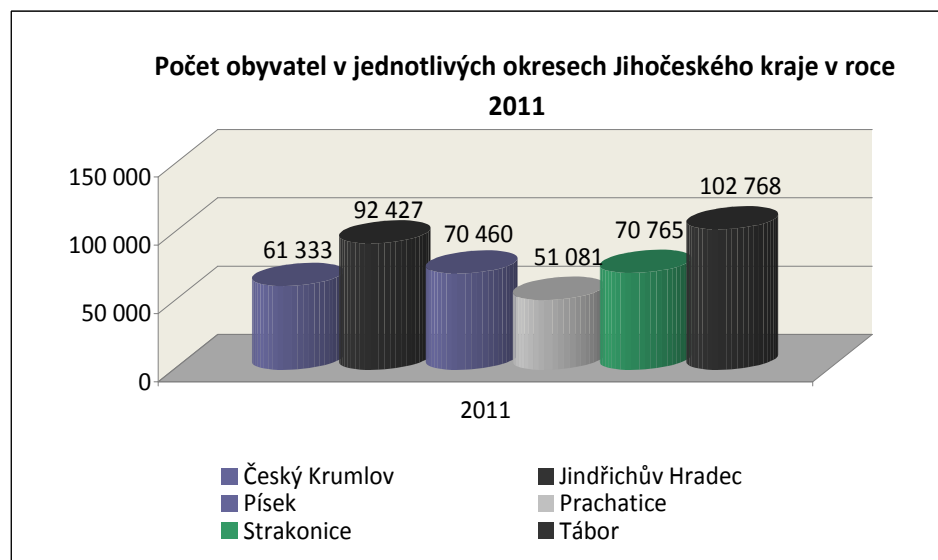
Tab. č. 3: Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje za období 2007 - 2011

Roky	Český Krumlov	Jindřichův Hradec	Písek	Prachatice	Strakonice	Tábor
2007	61 261	92 693	70 310	51 470	70 687	102 587
2008	61 516	93 298	70 550	51 548	71 054	102 778
2009	61 635	93 265	70 590	51 551	70 906	103 015
2010	61 706	93 180	70 673	51 471	70 807	103 070
2011	61 333	92 427	70 460	51 081	70 765	102 768

Zdroj: [http:upraveno ČSÚ](http://upraveno.csu.cz)⁷⁸

V porovnání s ostatními okresy v Jihočeském kraji je okres Český Krumlov druhým nejmenším okresem na počet obyvatel.

Graf č. 1: Počet obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje v roce 2011

Zdroj: upraveno ČSÚ⁷⁹

⁷⁸ Veřejná databáze. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM9010PU_OR&&kapitola_id=368.

⁷⁹ Veřejná databáze. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM9010PU_OR&&kapitola_id=368

Dle získaných statistických údajů je v daném okrese po celé sledované období vyšší počet mužů než počet žen.

Tab. č. 4: Celkový počet žen a mužů za dané období v okrese Český Krumlov

Rok	Počet mužů	Počet žen
2007	30 708	30 553
2008	30 857	30 659
2009	30 928	30 707
2010	30 959	30 747
2011	30 727	30 609

Zdroj: upraveno ČSÚ⁸⁰

Nejnižší počet žen byl zaznamenán v roce 2007, kdy celkový počet činil 30 553 žen a nejvyšší v roce 2010, kdy bylo zaznamenáno 30 747 žen. U mužů byl nejvyšší počet zaregistrovaný v roce 2010 v počtu 30 959 mužů a oproti tomu nejnižší v počtu 30 708 mužů v roce 2007.

Tab. č. 5: Počet uzavřených sňatků a rozvodů v letech 2007 - 2011 v okrese Český Krumlov

Roky	okres Český Krumlov	
	Počet sňatků	Počet rozvodů
2007	353	155
2008	310	231
2009	275	182
2010	298	216
2011	361	209

Zdroj: upraveno ČSÚ⁸¹

⁸⁰ Časová řada - vybrané ukazatele za okres Český Krumlov. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z:

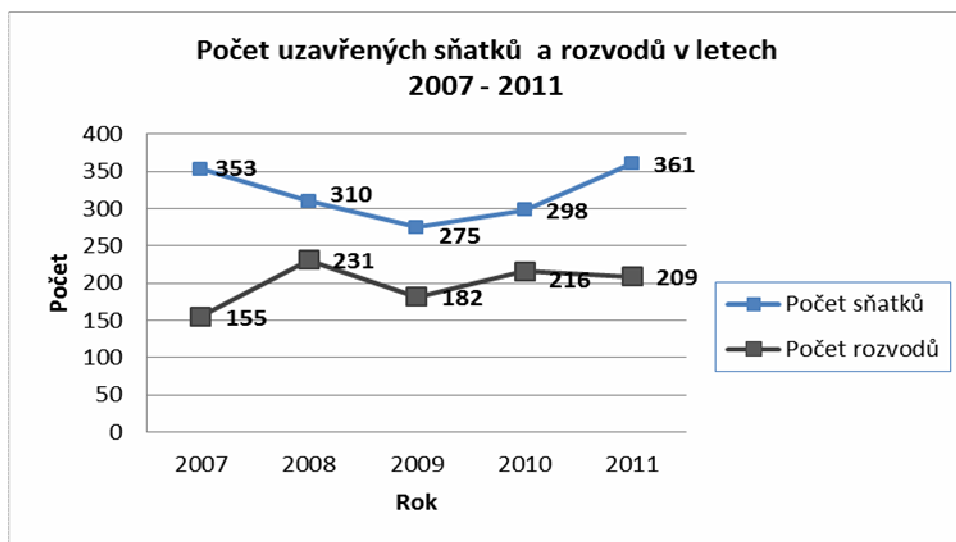
http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_okres_cesky_krumlov

⁸¹ Časová řada - vybrané ukazatele za okres Český Krumlov. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_okres_cesky_krumlov

Ve sledované oblasti bylo za sledované období uzavřeno nejvíce sňatků, a to v počtu 361 v roce 2011. Oproti tomu nejmenší počet uzavřených sňatků byl zaznamenán v roce 2009 v celkovém počtu 275.

Graf č. 2: Počet sňatků a rozvodů v okrese Český Krumlov v letech 2007 – 2011

Zdroj: upraveno ČSÚ⁸²

Rozvodovost je ve sledované oblasti a za sledované období nižší než počet uzavřených sňatků. Nejvyšší počet rozvodů v počtu 231 byl zaznamenán v roce 2008 a nejnižší míra rozvodovosti byla v roce 2007 v počtu 155 rozvodů.

V roce 2007 byl zaznamenán největší rozdíl mezi počty sňatků a rozvodů, kdy počet sňatků převyšoval počet rozvodů o 198 sňatků. V roce 2010 byl oproti roku 2007 rozdíl mezi sňatky a rozvody nejnižší, kdy počet sňatků převyšoval počet rozvodů o 82 sňatků.

4.2 OSPOD Český Krumlov

Okres Český Krumlov je správně členěn do 46 obcí, z toho je 6 měst, 4 městyse a 36 vsí. V rámci přeměny veřejné správy byly k 31. 12. 2002 zrušeny okresní úřady a město

⁸² Časová řada - vybrané ukazatele za okres Český Krumlov. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_okres_cesky_krumlov

Český Krumlov přebralo podstatnou část pravomocí v rámci státní správy. Je obcí s rozšířenou působností, v jejímž správním obvodu je celkem 31 obcí, z toho 4 města, 3 městyse a 24 vsí. Zbylých 15 obcí patří po reformě veřejné správy do působnosti města Kaplice.

Správní obvod Městského úřadu Český Krumlov je vymezen těmito obcemi:

Boletice, Bohdalovice, Brloh, Černá v Pošumaví, Český Krumlov, Chlumeč, Chvalšiny, Dolní Třebonín, Frymburk, Holubov, Hořice na Šumavě, Horní Planá, Kájov, Křemže, Lipno nad Vltavou, Loučovice, Malšín, Mirkovice, Mojné, Nová Ves, Přední Výtoň, Přídolí, Přísečná, Rožmberk nad Vltavou, Srnín, Světlík, Větřní, Věžovatá Pláně, Vyšší Brod, Zlatá Koruna, Zubčice.

Organizační struktura Městského úřadu Český Krumlov zahrnuje mimo jiné i Odbor školství, sportu a mládeže (dále jen OŠSM), jehož součástí je oddělení sociálně- právní ochrany dětí. Pracovníci OSPOD se při výkonu své činnosti řídí zejména Úmluvou o právech dítěte, Listinou základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. v platném znění, zákonem o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. v platném znění, zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy č. 109/2002 Sb. v platném znění, trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. v platném znění a dalšími souvisejícími právními předpisy.

Náplň práce při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí:

- zastupování nezletilých dětí ve funkci kolizního opatrovníka při jednání před soudy a dalšími státními orgány při rozhodování ve věcech opatrovnických, trestních
- podávání návrhů dle zákona o rodině a zákona o sociálně-právní ochraně dětí
- provádí šetření poměrů dětí v rodinách, školách a zdravotnických zařízeních, případně dalších místech pobytu nezletilých
- podává zprávy o poměrech nezletilých, návrhy a doporučení na opatření v zájmu nezletilých dle vyžádání nebo z vlastních podnětů pro soudy a jiné státní orgány
- sleduje rodiny s dětmi v případech, kde je nad výchovou dětí nařízen dohled soudem nebo komisí sociálně-právní ochrany dětí a dětí svěřených do péče jiné osoby

- provádí sociální práci v rodinách, zajišťuje asanaci rodiny za účelem vytvoření podmínek pro návrat dětí z ústavní nebo ochranné výchovy, navštěvuje děti v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy
- vykonává funkci opatrovníka nebo poručníka dle rozhodnutí soudu
- poskytuje poradenskou službu dětem, rodičům, těhotným a osamělým ženám s nezaopatřenými dětmi v sociálně-právní oblasti
- spolupracuje se soudy při umisťování dětí a mladistvých, kterým byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova, pravidelně sleduje vývoj dětí v ústavní výchově
- spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při vyšetřování trestného jednání nezletilých a mladistvých
- sleduje obtížně vychovatelné děti, spolupracuje se školskými a dalšími odbornými zařízeními
- podává podněty orgánům činným v trestním řízení v případech, kde rodiče ohrožují výchovu a vývoj dětí
- při sociálně výchovné činnosti spolupracuje se státními orgány, školami, školskými a zdravotnickými zařízeními, občanskými sdruženími, církvemi, charitativními a jinými organizacemi
- rozhoduje ve věcech přestupků v sociálně-právní ochraně dětí a dalších záležitostech vyplývajících z příslušného zákona
- připravuje a zpracovává podklady pro jednání Komise pro sociálně-právní ochranu dětí
- vede příslušné rejstříky
- zúčastňuje se přestupkového řízení vedeného proti mladistvým
- vede požadovanou spisovou dokumentaci
- je oprávněnou úřední osobou ve smyslu zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, a to k úkonům správního orgánu v řízení:
 1. podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění
 2. poskytnutí předběžné ochrany orgánem státní správy dle § 5 dle občanského zákoníku

4.3 Výsledky na základě analýzy dokumentů

Jaké formy porozvodové či porozchodové péče rodičů o nezletilé děti jsou využívány na Českokrumlovsku a v jakém rozsahu?

V současné době je v České republice několik typů porozvodové péče a možností, jak situaci po rozvodu řešit. Rodiče nezletilých dětí mohou volit mezi svěřením dítěte do výchovy jednoho rodiče, do společné nebo střídavé výchovy obou rodičů, či lze svěřit děti do výchovy jiné fyzické osoby. Tyto formy porozvodové péče byly mapovány ve sledované oblasti za období let 2007 - 2011 a bylo zjištěno, že v hojné míře je rozhodováno o svěřením dítěte do výchovy matky. V rámci této otázky byla blíže vyhodnocena i střídavá péče, neboť jde o téma, které je v současné době velmi aktuální a velmi často zmiňované.

Tab. č. 6: Úprava poměrů v opatrovnických řízeních v letech 2007 - 2011

Roky	Celkový počet úprav poměrů	z celku ve prospěch matky		z celku ve prospěch otce		z celku ve prospěch jiné osoby		z celku střídavá výchova		z celku společná výchova		z toho: rozdělení sourozenců	
	úprava	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
2007	120	94	78,33	8	6,67	11	9,17	2	1,67	3	2,50	2	1,67
2008	107	88	82,24	2	1,87	9	8,41	5	4,67	1	0,93	2	1,87
2009	122	97	79,51	5	4,10	10	8,20	6	4,92	3	2,46	1	0,82
2010	120	96	80,00	4	3,33	14	11,67	2	1,67	2	1,67	2	1,67
2011	98	70	71,43	8	8,16	8	8,16	9	9,18	2	2,04	1	1,02
Celkem	567	445	78,48	27	4,76	52	9,17	24	4,23	11	1,94	8	1,41

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

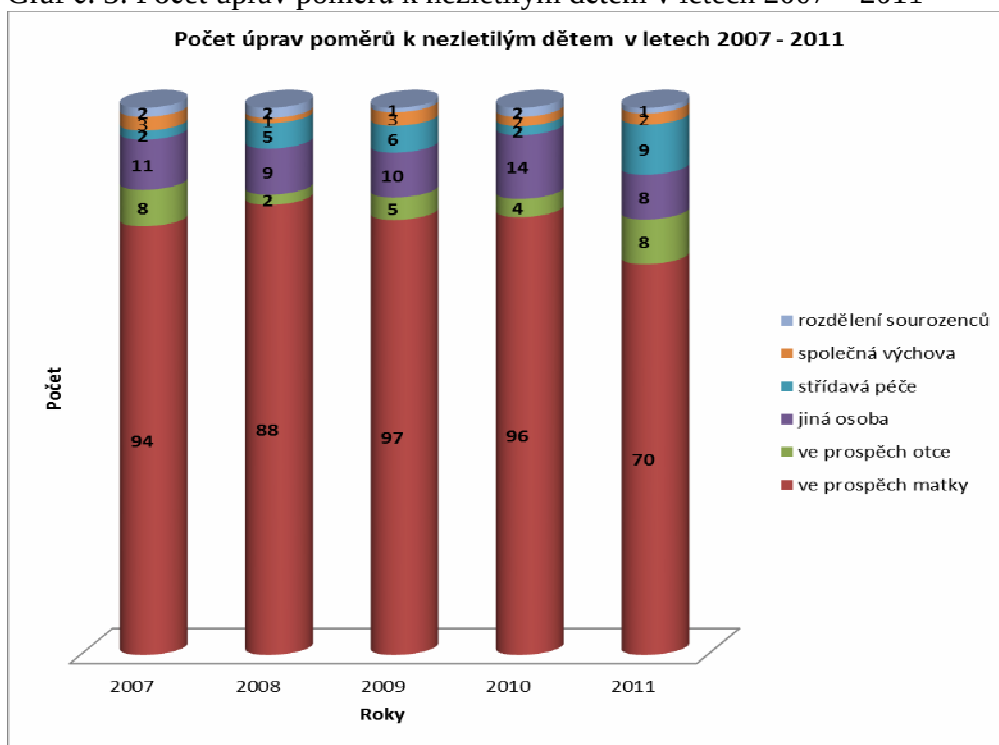
Z celkového počtu 120 podaných žádostí na úpravu poměrů bylo ve sledované oblasti v roce 2007 ve prospěch matek rozhodnuto v 94 případech, což činí 78,33 % z celkového počtu návrhů. V roce 2008 bylo podáno 107 návrhů na úpravu poměrů,

z nichž bylo ve prospěch matek rozhodnuto v 88 případech, což činí 82,24 %. Nejvíce podaných návrhů na úpravu poměrů bylo podáno v roce 2009, kdy celkový počet činil 122 jednání ve věci, a z tohoto počtu bylo ve prospěch matek rozhodnuto v 97 případech, což je 79,51 %. V roce 2010 byl celkový počet úprav poměrů k nezletilým dětem v počtu 120, v 96 případech byly nezletilé děti svěřeny do výchovy matek, tj. 80,00 %. Nejmenší počet podaných návrhů na úpravu poměrů ve sledované oblasti byl v roce 2011, kdy z celkového počtu 98 návrhů bylo v 70 případech, což je 71,43 %, rozhodnuto ve prospěch matek.

Nejvyšší procento úprav poměrů k nezletilým dětem, kdy byly děti svěřeny do výchovy matek, tj. 82,24 %, bylo v roce 2008. Oproti tomu nejnižší procento těchto úprav poměrů, tj. 71,43 %, bylo provedeno v roce 2011.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného počtu žádostí byly ve 445 případech, tj. 78,48 %, děti svěřeny do výchovy matek.

Graf č. 3: Počet úprav poměrů k nezletilým dětem v letech 2007 – 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 využilo při opatrovnickém řízení institut střídavé výchovy z celkového počtu opatrovnických řízení méně než 10 % rodičů nezletilých dětí.

Tab. č. 7: Úprava poměrů - střídavá výchova v letech 2007 - 2011

Roky	Celkový počet úprav poměrů	z celku střídavá výchova	
		počet	% z celku
2007	120	2	1,67
2008	107	5	4,67
2009	122	6	4,92
2010	120	2	1,67
2011	98	9	9,18
Celkem	567	24	4,23

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Ve sledované oblasti bylo v roce 2007 podáno k okresnímu soudu celkem 120 žádostí o úpravu poměrů k nezletilým dětem. O střídavé výchově bylo v tomto roce rozhodnuto pouze ve dvou případech, což činí 1,67 % z celku. V roce 2008 bylo podáno 107 návrhů ve věci a v 5 případech, tj. 4,67 %, bylo rozhodnuto o střídavé výchově. Z největšího počtu podaných návrhů ve sledovaném období v roce 2009, kdy bylo podáno 122 žádostí o úpravu, bylo rozhodnuto o střídavé výchově v 6 případech, což je 4,92 % z celku. V roce 2010 bylo zaevidováno 120 podaných žádostí o úpravu poměrů k nezletilým dětem a o střídavé výchově bylo rozhodnuto ve 2 případech, tj. 1,67 % z uvedeného počtu žádostí. Nejnižší počet podaných žádostí byl v roce 2011, kdy bylo podáno 98 návrhů k okresnímu soudu na úpravu poměrů, z nichž bylo v 9 případech, což je 9,18 %, rozhodnuto o střídavé výchově.

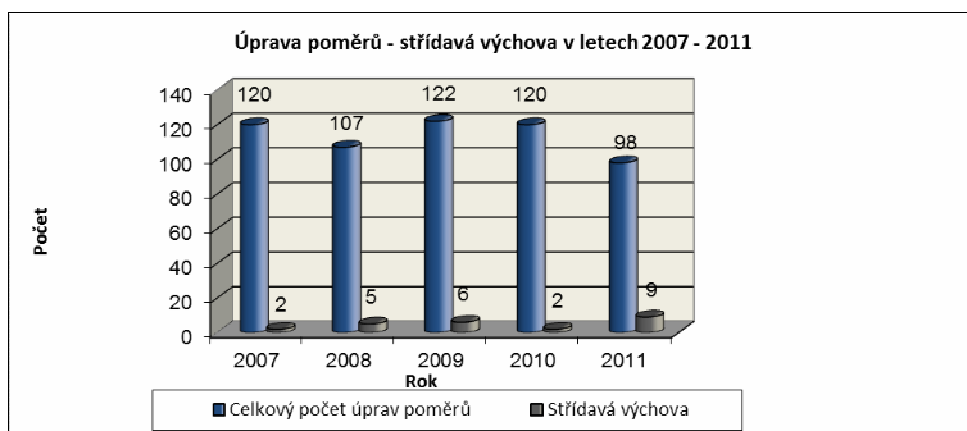
Nejvyšší procento realizovaných úprav poměrů - střídavá výchova, tj. 9,18 %, bylo v roce 2011. Oproti tomu nejnižší procento, tj. 1,67 %, bylo v roce 2007 a v roce 2010.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí bylo ve 24 případech, tj. 4,23 %, rozhodnuto o střídavé výchově.

Institut střídavé výchovy byl ve sledované oblasti a sledovaném období využíván velmi málo. Lze se domnívat, že tato forma porozvodové péče nebyla rodiči volena, neboť se

společně dohodli na jiném typu péče o své nezletilé děti, který vyhovoval jak rodičům, tak i dotčeným dětem.

Graf č. 4: Úprava poměrů - střídavá výchova v letech 2007 – 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Jaká je forma rodiny, která řeší úpravu poměrů k nezletilým dětem (zda jsou rodiče, kteří žádají soud o úpravu poměrů k nezletilým dětem, sezdání či nikoli)?

SCHMIDOVÁ⁸³ tvrdí, že rozvod je v naší společnosti stále častějším jevem. Jsme více tolerantní vůči rozvedeným párům, které již nejsou svým stavem stigmatizovány, ale jsou zcela akceptovány. V rámci šetření bylo zjištěno, že ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 byly poměry k nezletilým dětem upravovány mimo manželství rodičů u méně než 45 % případů.

Tab. č. 8: Počet úprav poměrů k nezletilým dětem u sezdáných a nesezdáných párů v letech 2007 - 2011

Roky	Celkem úprav	Úprava poměrů mezi manžely		Úprava poměrů mimo manželství	
		počet	% z celku	počet	% z celku
2007	120	73	60,83	47	39,17
2008	107	61	57,01	46	42,99
2009	122	86	70,49	36	29,51
2010	120	73	60,83	47	39,17
2011	98	65	66,33	33	33,67
Celkem	567	358	63,14	209	36,86

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

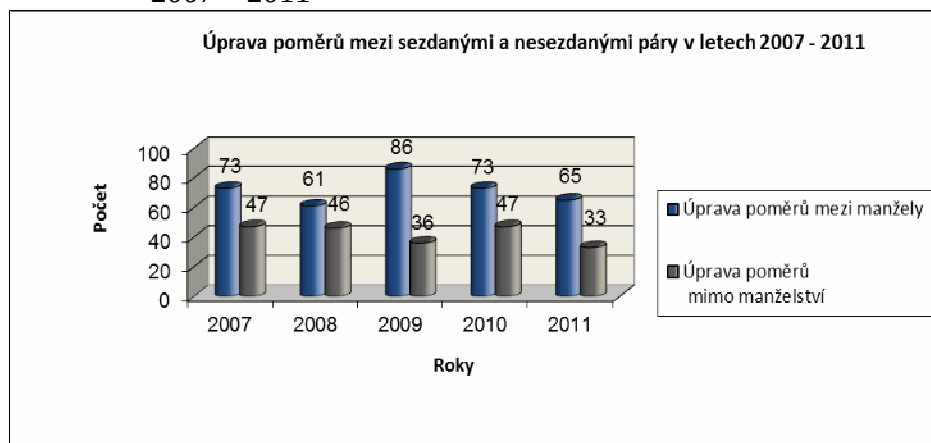
⁸³ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Rozvody, rozchody rodičů a dětí. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

Ve sledované oblasti bylo v roce 2007 podáno k okresnímu soudu celkem 120 žádostí o úpravu poměrů k nezletilým dětem. V tomto roce se jednalo ve 47 případech o nesezdané rodiče, což činí 39,17 % z celku. V roce 2008 se z celkového počtu 107 podaných žádostí o úpravu poměrů jednalo o 46 případů, tj. 42,99 %, kdy rodiče nebyli v manželském svazku. V roce 2009 byl podán největší počet návrhů k okresnímu soudu, a to v počtu 122, z nichž se v 36 případech, tj. 29,51 %, jednalo o nemanželské páry. Za rok 2010 bylo u okresního soudu řešeno 120 návrhů na úpravu poměrů. Z tohoto počtu návrhů se ve 47 případech jednalo o nesezdané páry, což je 39,17 %. V roce 2011 se, z celkového počtu 98 podaných návrhů, jednalo v 33 případech o nemanželské páry, což je 33,67 %.

Nejvyšší procento návrhů, kdy se jednalo o nesezdané páry, tj. 42,99 %, bylo zaznamenáno v roce 2008. Oproti tomu nejnižší procento, tj. 29,51 %, bylo v roce 2009, kdy naopak bylo k okresnímu soudu podáno nejvíce návrhů na úpravu poměrů.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí se ve 209 případech, tj. 36,86 %, jednalo o nesezdané páry.

Graf č. 5: Úprava poměrů mezi sezdanými a nesezdanými páry v letech 2007 – 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Kdo z rodičů podává návrh o úpravu poměrů k nezletilým dětem a v jakém rozsahu?

Vzhledem k tomu, že návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem mohou podat rodiče samostatně, společně nebo může podat návrh i jiná osoba, byla tato skutečnost

mapována. Ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 podávaly návrh k soudu na úpravu poměrů k nezletilým dětem v drtivé většině matky.

Tab. č. 9: Počet návrhů na úpravu poměrů v letech 2007 - 2011

Roky	Celkem návrhů	Návrh matka		Návrh otec		Návrh oba		Návrh jiná osoba	
		Návrh	% z celku	návrh	% z celku	návrh	% z celku	návrh	% z celku
2007	120	85	70,83	14	11,67	10	8,33	11	9,17
2008	107	80	74,77	15	14,02	2	1,87	10	9,35
2009	122	84	68,85	20	16,39	8	6,56	10	8,20
2010	120	84	70,00	16	13,33	7	5,83	13	10,83
2011	98	68	69,39	9	9,18	13	13,37	8	8,16
Celkem	567	401	70,72	74	13,05	40	7,05	52	9,17

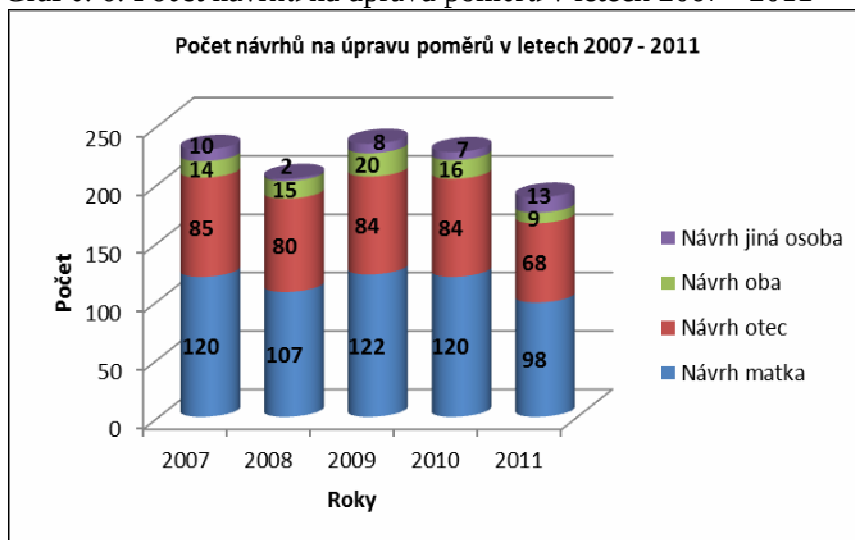
Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

V roce 2007 bylo ve sledované oblasti podáno celkem 120 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z celkového počtu podaných návrhů v tomto roce bylo 85 návrhů podáno matkami, což je 70,83 % z celku. V roce 2008 bylo podáno 107 žádostí o úpravu poměrů. Z toho bylo matkami podáno 80 žádostí, tj. 74,77 %. Rok 2009 zaznamenal největší počet podaných návrhů k okresnímu soudu na úpravu poměrů k nezletilým dětem, a to v celkovém počtu 122. Z tohoto počtu bylo 84 žádostí podáno matkami, což je 68,85 % z celku. Rok 2010 zaznamenal 120 podaných návrhů na úpravu poměrů, z nichž 84 podání učinily matky, tj. 70,00 %. Nejmenší počet 98 podaných návrhů byl v roce 2011, kdy z celkového počtu bylo 68 návrhů, tj. 69,39 %, podáno matkami.

Nejnižší procento, kdy návrh na úpravu poměrů podávaly matky, tj. 68,85 %, bylo zaznamenáno v roce 2009. Na rozdíl od roku 2008, kdy podávalo k okresnímu soudu návrh na úpravu poměrů nejvyšší procento matek, tj. 74,77 %.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí podaly ve 401 případech, tj. 70,72 %, návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem matky.

Graf č. 6: Počet návrhů na úpravu poměrů v letech 2007 - 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Jak často dochází mezi rodiči k dohodě o úpravě poměrů k nezletilým dětem?

Rodiče mají možnost uzavřít před soudním jednáním společnou dohodu o typu péče o jejich nezletilé děti, kterou předloží soudu ke schválení. Pokud nejsou takové dohody schopni, musí ve věci rozhodovat soud. Tato skutečnost byla předmětem šetření, kdy bylo zjištěno, že ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 docházelo u více než 65 % případů ke schválení dohody rodičů.

Tab. č. 10: Počet návrhů na úpravu poměrů - schválená dohoda rodičů či rozhodnutí soudu v letech 2007 - 2011

Roky	Celkový počet úprav	z celku dohodou		z celku rozhodnutím soudu	
		Počet	% z celku	Počet	% z celku
2007	120	97	80,83	23	19,17
2008	107	84	78,50	23	21,50
2009	122	96	78,69	26	21,31
2010	120	81	67,50	39	32,50
2011	98	74	75,51	24	24,49
Celkem	567	432	76,19	135	23,81

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

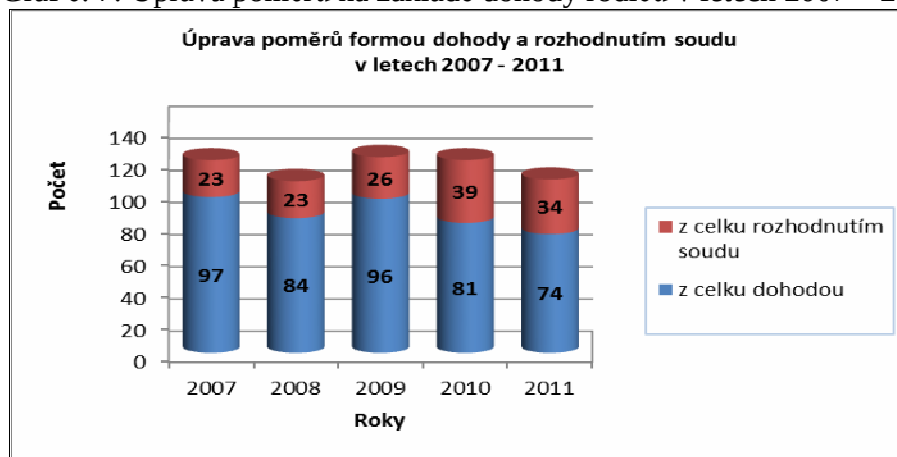
Z celkového počtu 120 podaných návrhů za rok 2007 byla v 97 případech ve věci soudem schválená dohoda rodičů, což je 80,83 %. Oproti tomu rozhodoval okresní soud pouze ve 23 případech, tj. 19,17 % z celkového počtu podání v roce 2007. V roce 2008 bylo podáno celkem 107 návrhů ve věci úpravy poměrů, z toho byla soudem schválená dohoda rodičů v 84 případech, což je 78,50 %. Největší počet podání byl v roce 2009, kdy z celkového počtu podaných návrhů 122 byla schválena dohoda rodičů v 96 případech, což je 78,69 %, rozhodovat musel okresní soud v 26 případech, tj. 21,31 %. V roce 2010 byl celkový počet návrhů na úpravu poměrů ve výši 120, z nichž v 81 případu, tj. 67,50 %, soud schválil dohodu rodičů. 98 podání bylo zaznamenáno v roce 2011, kdy okresní soud rozhodoval ve 24 případech, tj. 24,49 % a v 74 případech schvaloval dohodu rodičů, což činí 75,51 % z celkového počtu podání v roce 2011.

Nejnižší procento, kdy okresní soud schvaloval dohodu rodičů ve věci, bylo zaznamenáno v roce 2010, tj. 67,50 %. Oproti roku 2007, kdy okresní soud tuto dohodu schvaloval v 97 případech, což je 80,83 %.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí schvaloval okresní soud dohodu rodičů ve 432 případech, tj. 76,19 %.

Na základě získaných dat lze tvrdit, že rodiče se na formě porozvodové péče dohodli, neboť ve většině případů, tj. 63,14 % z celkového počtu podaných návrhů se jednalo o páry sezdané. Lze předpokládat, že pro potřeby plánovaného rozvodu manželství a případné volby rodičů formy nesporného rozvodu, je dohoda o úpravě poměrů k nezletilým dětem vyžadována.

Graf č. 7: Úprava poměrů na základě dohody rodičů v letech 2007 – 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Jak často dochází po rozvodu k rozdělování sourozenců?

BAKALÁŘ⁸⁴ upozorňuje na situaci, kdy při úpravě poměrů k nezletilým dětem může dojít i k rozdělení sourozenců. Dochází k tomu však jen výjimečně. PROCHÁZKOVÁ⁸⁵ k tomu uvádí, že rozdělení sourozenců je v každém případě zásadním zásahem do jejich dalšího vývoje. I tato skutečnost byla v rámci šetření mapována. Ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 docházelo k rozdělování sourozenců u méně než 5 % případů.

Tab. č. 11: Soudní rozdělení sourozenců v letech 2007 - 2011

Roky	Celkový počet úprav poměrů	z toho: rozdělení sourozenců	
	úprava	počet	% z celku
2007	120	2	1,67
2008	107	2	1,87
2009	122	1	0,82
2010	120	2	1,67
2011	98	1	1,02
Celkem	567	8	1,41

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

Z celkového počtu 120 podaných návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem v roce 2007 byli pouze ve 2 případech sourozenci rozdělení, což je 1,67 % z celkového počtu. V roce 2008 bylo podáno celkem 107 návrhů na úpravu poměrů a z toho byli sourozenci rozdělení ve 2 případech, tj. 1,87 %. Největší počet 122 podaných návrhů byl zaznamenán v roce 2009. Rozdělení sourozenců se v tomto roce uskutečnilo pouze v jednom případě, což je 0,82 % z celku. V roce 2010 bylo z celkového počtu podaných návrhů 120 rozhodnuto o rozdělení sourozenců ve 2 případech, což je 1,67 %. Nejnižší počet podaných návrhů v celkové výši 98 byl v roce 2011, kdy z tohoto počtu bylo o rozdělení sourozenců rozhodnuto v jednom případě, tj. 1,02 % z celkového počtu.

⁸⁴ BAKALÁŘ, Eduard *et al.* *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, ISBN 80-7106-157-3.

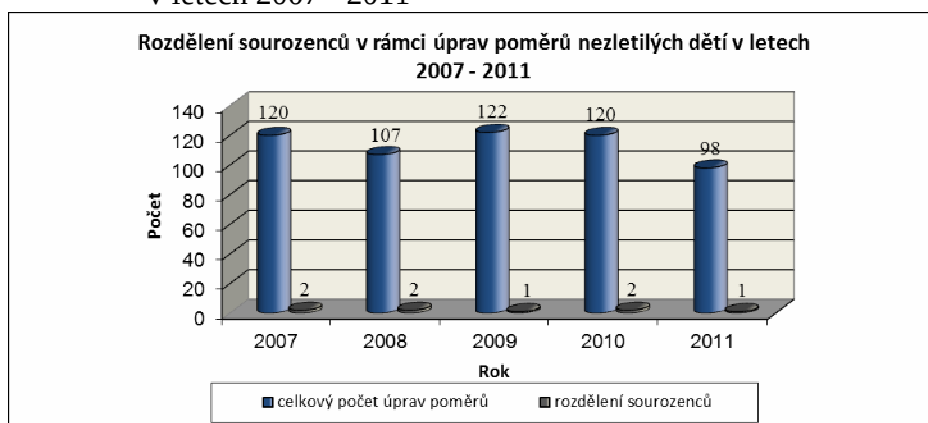
⁸⁵ PROCHÁZKOVÁ, Jana. *Porozvodová péče o děti*. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011, ISBN 978-809-0492-004.

Nejnižší procento, kdy okresní soud rozhodoval o rozdělení sourozenců ve věci úpravy poměrů k nezletilým dětem, bylo zaznamenáno v roce 2009, tj. 0,82 %. Oproti tomu v roce 2008 bylo ve věci rozdělení sourozenců zaznamenáno nejvyšší procento z celku, což je 1,87 %.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 – 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí rozhodoval okresní soud o rozdělení sourozenců v 8 případech, tj. 1,41 %.

Ve všech případech byla schvalována dohoda rodičů ve věci a taktéž i děti s dohodou rodičů souhlasily. Šlo o děti různých věkových kategorií v rozmezí let narození od roku 1991 až do roku 2009. K rozdělení sourozenců došlo pouze za podmínky, kdy nebyl zprůtrhán pravidelný kontakt s druhým sourozencem a ani s oběma rodiči. Dalším důvodem bylo sdělení dětí, že mají s jedním z rodičů lepší citový vztah nebo nechtějí měnit své současné výchovné prostředí a stěhovat se s druhým rodičem do neznámé oblasti. Vzhledem k tomu, že se vždy jednalo o dohodu rodičů a přání nezletilých dětí, nedošlo v těchto případech k oslabení společných vazeb ani k narušení dalšího zdárného vývoje dotčených dětí.

Graf. č. 8: Rozdělení sourozenců v rámci úprav poměrů nezletilých dětí v letech 2007 - 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

V kolika případech musel být pro potřeby okresního soudu vypracován znalecký posudek ve věci?

BAKALÁŘ⁸⁶ uvádí, že pro potřeby soudu je možné vypracovat znalecký posudek ve věci, což ale není při opatrovnických řízeních tak častým jevem. Ve většině případů je krajním řešením, ke kterému soudy přistupují. Znalecký posudek bývá v těchto případech jedinou možností jak odborně posoudit situaci v rodině. V rámci šetření ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 bylo zjištěno, že pro potřeby rozhodnutí soudu byl vypracován znalecký posudek u méně než 5 % případů.

Tab. č. 12: Počet znaleckých posudků v letech 2007 - 2011

Roky	Celkový počet úprav poměrů	Vyžádaný znalecký posudek	
	úprava	počet	% z celku
2007	120	1	0,83
2008	107	3	2,80
2009	122	3	2,60
2010	120	3	2,50
2011	98	0	0,00
Celkem	567	10	1,76

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

V roce 2007 byl z celkového počtu 120 podaných návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem k okresnímu soudu pouze v jednom případě, tj. 0,83 %, pro potřeby rozhodnutí okresního soudu vypracován znalecký posudek. V roce 2008 bylo podáno 107 návrhů na úpravu poměrů, z nichž byl ve 3 případech, což je 2,80 %, vypracován znalecký posudek ve věci. Rok 2009 zaznamenal nejvyšší počet podaných návrhů, kdy znalecký posudek byl nutný ve 3 případech, tj. 2,60 %. V roce 2010 bylo podáno 120 návrhů na úpravu poměrů a ve 3 případech, tj. 2,50 %, bylo rozhodnuto o vypracování znaleckého posudku pro potřeby rozhodnutí okresního soudu. V roce 2011 bylo podáno nejméně žádostí o úpravu poměrů v celkovém počtu 98 a ani v jednom případě nebyl nutný znalecký posudek.

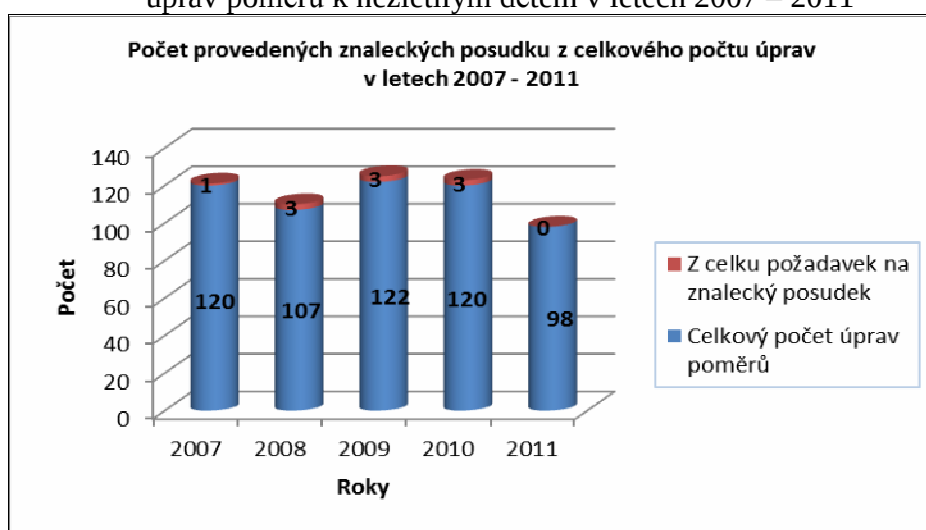
⁸⁶ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, ISBN 80-7106-157-3.

Nejnižší procento, kdy okresní soud požadoval vypracování znaleckého posudku ve věci, bylo zaznamenáno v roce 2011, tj. 0,00 %, kdy nebyl vypracován žádný posudek. Nejvyšší procento bylo zaznamenáno v roce 2008, kdy bylo potřeba vypracovat pro rozhodnutí okresního soudu 3 znalecké posudky ve věci úpravy poměrů, což činilo 2,80 %.

Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Z uvedeného celkového počtu žádostí bylo potřeba pro rozhodnutí okresního soudu vypracovat 10 znaleckých posudků, tj. 1,76 % ze sumárního počtu.

Vypracování znaleckého posudku v opatrovnických řízeních je výjimečnou záležitostí a okresní soud si jej nechá vypracovat v situaci, kdy není jiné možnosti jak odborně posoudit situaci v rodině. Ze získaných výsledků vyplývá, že ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 byla potřeba znaleckého zkoumání ve věci pouze minimální, což lze vysvětlit již zmiňovanou schopností rodičů uzavřít dohodu o úpravě poměrů k nezletilým dětem. Pokud rodiče nebyli schopni takovou dohodu uzavřít a okresní soud musel rozhodovat, jednalo se ve většině případů o situaci, kdy sice došlo mezi rodiči k dohodě ohledně formy porozvodové péče, ale nedokázali se následně domluvit na výši výživného pro nezletilé děti. V těchto případech není okresním soudem požadováno vypracování znaleckého posudku.

Graf č. 9: Počet provedených znaleckých posudků z celkového počtu úprav poměrů k nezletilým dětem v letech 2007 – 2011

Zdroj: vlastní z interních dat OŠSM

5 DISKUZE

Soud rozhoduje, kterému z rodičů bude nezletilé dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. PROCHÁZKOVÁ⁸⁷ tvrdí, že forma svěřením dítěte do výchovy jednoho rodiče je nejčastější. Výsledky výzkumu tuto skutečnost taktéž potvrzují. I ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 byly děti v 78,48 % opatrovnických řízení u soudu svěřovány do výchovy matek. Ostatně výzkumem bylo potvrzeno, že právě matky nejčastěji podávaly k soudu návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem.

Dle PROCHÁZKOVÉ⁸⁸ je v současné době střídavá výchova velmi diskutované téma. Při začlenění tohoto institutu do našeho soudnictví v roce 1998 byla považována za výjimečné řešení porozvodové situace ohledně úpravy poměrů k nezletilým dětem. Naopak dnes někteří její zastánci tvrdí, že by střídavá výchova měla být prioritní formou porozvodové péče o děti. O využití institutu střídavé výchovy hovoří také NOVÁK⁸⁹. Ten uvádí, že institut střídavé výchovy stále zaujímá malou část z celkového objemu všech možných variant porozvodového uspořádání poměrů k nezletilým dětem. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že v praxi je institut střídavé výchovy skutečně málo využíván. Ve sledované oblasti bylo v letech 2007 - 2011 podáno k okresnímu soudu celkem 567 návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem a z uvedeného celkového počtu žádostí bylo o střídavé výchově rozhodnuto pouze ve 24 případech, tj. 4,23 %.

Dle KATRŇÁKA⁹⁰ došlo v průběhu uplynulých 20 let k proměně demografického chování české populace, a to v důsledku výrazných politických, ekonomických a sociálních změn ve společnosti. V této souvislosti dále autor uvádí, že stoupá

⁸⁷ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁸⁸ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁸⁹ NOVÁK, Tomáš. Problematické představy o střídavé výchově dítěte po rozvodu. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. ISSN 1212-866x.

⁹⁰ KATRŇÁK, Tomáš. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

rozvodovost a zvyšuje se procento dětí narozených mimo manželství, klesá počet sňatků a počet narozených dětí.

Při provedeném zkoumání bylo zjištěno, že ve sledované oblasti a ve sledovaném období žádaly u okresního soudu o úpravu poměrů k nezletilým dětem v 36,68 % nesezdané páry. Konkrétně z celkového počtu 567 návrhů bylo 209 párů rodičů nesezdaných. Oproti tomu úprava poměrů k nezletilým dětem byla řešena v 358 případech mezi manžely, což je z celkového počtu 567 podaných návrhů 63,14 %.

SCHMIDOVÁ⁹¹ uvádí možnost, že se rodiče dětí před soudním jednáním sami dohodnou na typu péče o jejich nezletilé děti a soud následně jejich dohodu schválí. Četnost využití možnosti uzavření dohody byla také předmětem provedeného výzkumu. Z celkového počtu žádostí, tj. z 567, schvaloval okresní soud dohodu rodičů ve 432 případech, tj. 76,19 %.

BAKALÁŘ⁹² poukazuje na to, že při úpravě poměrů k nezletilým dětem může dojít i k rozdělení sourozenců, ale dochází k tomu jen výjimečně. Výsledky výzkumu tuto skutečnost taktéž potvrzují. Ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 skutečně docházelo při soudní úpravě poměrů k nezletilým dětem k rozdělení sourozenců u méně než 5 % případů, konkrétně se za celé období jednalo pouze o 8 případů z 567.

Jak uvádí BAKALÁŘ⁹³, vypracování znaleckého posudku není při opatrovnických řízeních častým jevem, ale je ve většině případů krajním řešením, ke kterému soudy přistupují. Znalecký posudek bývá v těchto případech jedinou možností jak odborně posoudit situaci v rodině. Výsledky výzkumu toto tvrzení taktéž potvrzují. Ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 byl pro potřeby rozhodnutí soudu vypracován znalecký posudek u méně než 5 % případů, konkrétně z 567 žádostí bylo potřeba pro rozhodnutí okresního soudu vypracovat 10 znaleckých posudků, tj. 1,76 % z celkového počtu.

⁹¹ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Porozvodová péče o děti. In: BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-809-0492-004.

⁹² BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha 2: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

⁹³ BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha 2: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

ZÁVĚR

Bakalářská práce měla za cíl zmapovat formy porozvodové a porozchodové péče na Českokrumlovsku za období let 2007 - 2011 a porovnat, které typy porozvodové výchovy jsou využívány nejvíce. Dalším cílem bylo zmapovat, jak často dochází k rozdělování sourozenců a v kolika případech musel být pro potřeby okresního soudu vypracován znalecký posudek ve věci. Cílem práce dále bylo zjistit, zda rodiče, kteří žádají soud o úpravu poměrů k nezletilým dětem, jsou sezdaní či nikoli, který z rodičů svůj návrh k soudu podává častěji a do jaké míry jsou rodiče schopni uzavřít před soudem dohodu. K tomuto šetření byla zvolena analýza dokumentů. Těmi byly spisy jednotlivých případů Městského úřadu Český Krumlov, Odboru školství sportu a mládeže, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, ve kterých se řešila soudní úprava poměrů k nezletilým dětem za období let 2007 - 2011. Provedeným mapováním bylo zjištěno, že ve sledované oblasti a za sledované období bylo více než 70 % návrhů na úpravu poměrů k nezletilým dětem vedených u příslušného okresního soudu skončeno ve prospěch matek. Dále bylo zjištěno, že institutu střídavé výchovy využilo ve sledované oblasti méně než 10 % rodičů z celkového počtu opatrovnických řízení. Institut střídavé výchovy byl ve sledované oblasti a sledovaném období využíván velmi málo. Lze se domnívat, že tato forma porozvodové péče nebyla rodiči volena, neboť se společně dohodli na jiném typu péče o své nezletilé děti, který vyhovoval jak rodičům, tak i dotčeným dětem.

Mapování dále prokázalo, že poměry k nezletilým dětem byly upravovány u méně než 45 % soudních jednání mimo manželství rodičů. Z toho vyplývá, že ve více než polovině soudních jednání ve věci se děti narodily z manželství rodičů. Návrh k okresnímu soudu na úpravu poměrů k nezletilým dětem podávaly z více než 60 % matky. Také lze na základě získaných údajů obecně tvrdit, že v dané oblasti docházelo soudem z více než 65 % ke schvalování dohody rodičů ve věci. Z tohoto zjištění vyplývá, že pokud jsou děti převážně soudem svěřovány do výchovy matek, důvodem takového stavu je vzájemná dohoda rodičů. Pokud ve sledované oblasti docházelo při soudních rozhodnutích k rozdělování sourozenců, bylo to pouze výjimečně, a to u méně než 5 % soudních jednání. Vypracovávání znaleckých posudků pro potřeby okresního soudu bylo nutné, na základě zjištěných údajů, pouze u méně než 5 % případů.

Ze shromážděných dat vyplývá, že ve většině případů není potřeba názor na věc znalce, ale jde o rozhodnutí a následnou dohodu rodičů o tom, komu bude jejich dítě svěřeno do výchovy. Vypracování znaleckého posudku v opatrovnických řízeních je výjimečnou záležitostí a okresní soud si jej nechá vypracovat v situaci, kdy není jiné možnosti jak odborně posoudit situaci v rodině. Ze získaných výsledků vyplývá, že ve sledované oblasti v období let 2007 - 2011 byla potřeba znaleckého zkoumání ve věci pouze minimální, což lze vysvětlit již zmiňovanou schopností rodičů uzavřít dohodu o úpravě poměrů k nezletilým dětem. Pokud rodiče nebyli schopni takovou dohodu uzavřít a okresní soud musel rozhodovat, jednalo se ve většině případů o situaci, kdy sice došlo mezi rodiči k dohodě ohledně formy porozvodové a porozchodové péče, ale nedokázali se následně domluvit na výši výživného pro nezletilé děti. V těchto případech není okresním soudem požadováno vypracování znaleckého posudku.

Domnívám se, že získané údaje uvedené v bakalářské práci jsou přínosem, neboť nabízejí hlubší vhled do dané problematiky a lze z nich vyvodit i obecné závěry. Na základě získaných údajů lze tvrdit, že děti jsou, nejen ve sledované oblasti, ale i v jiných částech naší republiky, svěřovány ve více případech do výchovy matek, neboť se na takovém porozvodovém a porozchodovém uspořádání rodiče vzájemně dohodli. Dále lze tvrdit, že rodiče se na formě porozvodové péče předem dohodnou, neboť ve většině případů se jedná o páry sezdané. Lze předpokládat, že pro potřeby plánovaného rozvodu manželství a případné volby rodičů formy nesporného rozvodu, je dohoda o úpravě poměrů k nezletilým dětem vyžadována.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

- BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, ISBN 80-7106-157-3.
- BAKALÁŘ, Eduard, Olga NYTROVÁ a Václav STRACHOTA. *O čem sní muži aneb jak to vidí otcové*. Praha: Beta Books, 2005. Beletrie (Alfa Publishing). ISBN 80-868-5124-9.
- BECHYŇOVÁ, Věra et al. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007, ISBN 978-80-86684-47-5.
- BOKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011, ISBN 978-809-0492-004.
- JONÁKOVÁ, Irena. Kritéria svěření nezletilého dítěte do výchovy. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 4, ISSN 1212-866x.
- KRAUS, Blahoslav a Viera POLÁČKOVÁ et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, ISBN 80-731-5004-2.
- LACINOVÁ, Lenka a Petra ŠKRDLÍKOVÁ. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.
- MACH, Jan a Petr ŠMOLKA. *Když vás trápí někdo blízký: [partnerské a rodinné vztahy a jejich krize]*. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-717-8337-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada, 1999, ISBN 8071698970.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MOTEJL, Otakar, Iva ČERNÁ, Klára PANOVSKÁ a Petra MATYÁŠOVÁ. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.

- NOVÁK, Tomáš. Rozvod a smrt rodiče - lze porovnat míru stresu? *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 3, ISSN 1212-866x.
- POLÁKOVÁ, Martina. Právní rámec pro realizaci práva dítěte znát své rodiče. *Právo a rodina*. 2011, roč. 13, č. 5, ISSN 1212-866x.
- POLIVKA, Jan, Josef DOLISTA a Ludvík DŘÍMAL. *Povídání o manželství: [psychologická a teologická perspektiva]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, Pomoc v životě. ISBN 80-719-2245-5.
- PLAŇAVA, Ivo. *Spolu a každý sám: v manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998, 218 p. Edice Psychologie P, 9. sv. ISBN 80-710-6292-8.
- SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-717-8249-1.
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-717-8559-8
- SMÉKAL, Vladimír, Lenka Lacinová a [autorský kolektiv Jana Balharová .. et] AL]. *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister, 2004. ISBN 80-865-9884-5.
- SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-717-8906-2
- ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena - návod k použití*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-717-8911-9.
- UHLÍKOVÁ, Petra. Rodiče a rodina v životě dítěte. In: *Služby pro rodinu a děti*. 2011. Praha: MPSV, 2011, ISBN 978-80-7421-041-9

Právní normy

- Československo. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53. ISSN 1211-1244
- Česká republika. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 1991, č. 104, částka 22.
- Česká republika. Usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD č. 2/1993. In: *sbírka zákonů*. Praha, 1992, částka 1/1993.

Internetové zdroje

- Analýza dokumentů jako evaluační nástroj. Adiktologie [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/593/3884/Analyza-dokumentu-jako-evaluacni-nastroj>
- Časová řada - vybrané ukazatele za okres Český Krumlov. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_okres_cesky_krumlov
- LHOTÁK, Radim. Role muže v rodině. In: Zvědavce [online]. 2011 [cit. 2012-09-07]. Dostupné z: <http://www.zvedavec.org/komentare/2011/08/4523-role-muze-a-zeny-v-rodine.htm>
- POTMĚŠIL, Jan. Názory odborníků na střídavou péči. Asociace neúplných rodin [online]. 2011 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/nazory-odborniku-na-stridavou-peci>
- Rozvodovost. Český statistický úřad [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>
- Veřejná databáze. Český statistický úřad [online]. Praha, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM9010PU_OR&&kapitola_id=368

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

- Tab. č.1: Stupnice obtížných životních situací
- Tab. č. 2: Role podle Plaňavy
- Tab. č. 3: Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje za období 2007 – 2011
- Tab. č. 4: Celkový počet žen a mužů za dané období v okrese Český Krumlov
- Tab. č. 5: Počet uzavřených sňatků a rozvodů v letech 2007 – 2011 v okrese Český Krumlov
- Tab. č. 6: Úprava poměrů v opatrovnických řízeních v letech 2007 – 2011
- Tab. č. 7: Úprava poměrů - střídavá výchova v letech 2007 – 2011

- Tab. č. 8: Počet úprav poměrů k nezletilým dětem u sezdaných a nesezdaných párů v letech 2007 – 2011
- Tab. č. 9: Počet návrhů na úpravu poměrů v letech 2007 – 2011
- Tab. č. 10: Počet návrhů na úpravu poměrů - schválená dohoda rodičů či rozhodnutí soudu v letech 2007 – 2011
- Tab. č. 11: Soudní rozdělení sourozenců v letech 2007 – 2011
- Tab. č. 12: Počet znaleckých posudků v letech 2007 – 2011

Grafy

- Graf č. 1: Počet obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje v roce 2011
- Graf č. 2: Počet sňatků a rozvodů v okrese Český Krumlov v letech 2007 – 2011
- Graf č. 3: Počet úprav poměrů k nezletilým dětem skončených ve prospěch matek v letech 2007 – 2011
- Graf č. 4: Úprava poměrů - střídavá výchova v letech 2007 – 2011
- Graf č. 5: Úprava poměrů mezi sezdanými a nesezdanými páry v letech 2007 – 2011
- Graf č. 6: Počet návrhů na úpravu poměrů v letech 2007 – 2011
- Graf č. 7: Úprava poměrů na základě dohody rodičů v letech 2007 – 2011
- Graf č. 8: Rozdělení sourozenců v rámci úprav poměrů nezletilých dětí v letech 2007 – 2011
- Graf č. 9: Počet provedených znaleckých posudků z celkového počtu úprav poměrů k nezletilým dětem v letech 2007 – 2011

Zkratky

- OSPOD – oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže
- CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte
- PAS – Syndrom zavrženého rodiče
- OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci
- MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
- WHO – Světová zdravotnická organizace

- UNICEF – Dětský fond OSN
- Om – ochrana mládeže
- OŠSM - Odbor školství, sportu a mládeže